

Napút-füzetek

23.

Varga Csaba

Egyesített elmélet: metafilozófia

---

1. (Új) életérzés, új élettudás

Az „új” életérzés: nincs érvényes jelen. Közeledünk viszont egy boldog szellemi-lelki állapothoz: *új univerzális helyzet- és tudatállapot* jön létre. Lényegileg nemcsak a csillogó újkapitalizmus önpusztító, hanem a számtalan fénytelen lélek is önemésztő. Nem lehet többé elkenni, elfedni, hogy az új ezredév nyitányán (is) tapasztalt és megfigyelt külső-belső világ *zsákutca, tévedés* és így *folytathatatlan*. Nem csak részleteiben, hanem teljességében is.

Ez az első axióma különösebb újabb indoklást nem követel, noha a poszt-modern filozófia még messze nem fejezte be az eddigi dogmák, illúziók és hazugságok filozófiai lerombolását. Az alacsony szintű egyéni és kollektív létezés brutális látszat-rendezettsége is tarthatatlan. A mediatisált látvány-kulisszák mögött a szétbomlás halad előre, a globális dekonstrukció makro-, mezo- és mikroszinten is *végleg megkérdőjelezi* a fennálló világ-struktúrákat. Az átfogó – és édeskés – kiüresedés pedig benyomol(t) a mindennapi lét legmélyére is, és a depressziós létviszonyok között őrlődő egyén egyre kevésbé kerülheti el a *szembesülést* a valódi igazságokkal.

A leépülő államok ideges-durva beavatkozása és az erre adott társadalmi reakciók miatt az egyén látszat-biztonságának hártájára végképpen elvékonyul, s az eddig tartósnak látszó személyes és kollektív önmegtévesztések áttetszővé és észre vehetővé válnak. Az egyébként gyakran esztétikus *totális bizonytalanság és kibogozhatatlanság* szürke lepelként borítja be a személyes és kollektív tudatokat.

A néhány évtizede még elképzelhetetlen kritika mind *éleesebbé, pontosabbá válik*, s kiterjed minden irányba, közben a biztos kvázi-információk tartalma és ehhez kapcsolt magatartások megsemmisülnek; az eddigi tudás már nem puha paplan, amit magunkra húzhatunk védekezésképpen. A személyes és kollektív tudatlanba préselt félelmek, zavarok, kiúttalanságok és az általuk kiváltott jajgatások *fel-feltörnek*. Nehezen vitatható már, hogy a régi-mai tudások napi, leegyszerűsített, elferdített alkalmazásai az igazságok elleplezéseit és kioltását szolgálják.

A régi létmagyarázat szintjén látható, hogy az egyén nem egyszerűen fogly a külső-belső világának, mert a külső valóság – mintegy lánctalpas traktor-ként – *belelapítja a valóságba*. Ez tehát nem pusztán virtuális börtön-élmény, hanem a börtön padlójába való belepréselődés tapasztalata. Látszólag nincs mód kiszakadni a valóságból, és nem lehet felülemelkedni a börtönön; alig van belső akarat és külső esély az Önvalóba és/vagy az Abszolútumba integrálódva a való világban cselekvő *tanúként létezni*. Az új létérzékelés és létértelmezés szerint viszont a virtuális börtön, a börtönre ereszkedő nyomás, valamint a börtön aljzatába való beleégetés csak *negatív-látszat*, félelem-kivetítés, hamis léttudás. Legalább is a kreált börtönfal akár papírból is lehet, s könnyen lehet, hogy a megszabadulás nem túlságosan függ a lánctalpak súlyától.

A rossz feltevés és a tényleges megtaposás is csupa *jó jel*. Látható válik, ami sokáig láthatatlan volt, vagy amit mostanáig kevesen láttak. És a leleplezés nem primitív kritika, nem elméleti ökölrázás, hanem egyre inkább megértés-központú *új felfogás és élettudás*. Az új gondolkodás azért hiteles, mert mögötte már az új élettudás és új életérzés húzódik meg.

Íme, az új és összetett helyzet, vagy óvatosabban: az *új helyzet derengése*. És íme: az új tudatállapot, vagy óvatosabban: az *új tudatállapot esélye*. A kettő

---

kölcsönösen, de nem azonos erővel hat egymásra. Új és új életérzések nyílnak meg, mint a remény ajtói. A kiszolgáltatottak számára is *lehetőség teremődik* az új élettudások kamatoztatására. Az új tudás- és tudatállapotok nélkül a korszak emberei és közösségei persze soha nem tapasztalt mértékű külső veszélyek és belső tévedések¹ között vergődnek még. Csakhogy a hasznos-haszontalan vergődések egyúttal személyes és csoportos *zsilipekké válhatnak*: magasabbra, új csatornába, új folyókba emelhetnek minket. A zártnak látszó és jéggel borított jelennek a falán repedések látszanak, amelyek szempillantás alatt *új egekké* tágulhatnak.

2. (Új tudás, új tudomány)

A tudomány – mint intézményesített és rendszeresített gondolkodási műfaj – szükségképpen *korspecifikus* is. Nem öröktől való és nem örökké lesz. A tudomány: az ipari kapitalizmus és a kapitalizmus kollektív tudatállapotának *aktuális kivetülése*. Egyszerre haladás és helyben járás, egyszerre új gondolkodás és gondolkodási zsákutca. Egyszerre számos zseniális felismerés és nem kevésbé számos téves hipotézis. Az iparosított tudománygyártás mindig is a *korszellelem foglya* marad. Ezért a mostani és a későbbi személyes és csoportos szellemi traumák – nagyon helyesen – mindig a korszellem (és az ehhez kötött tudomány) megcsontosodott dogmáinak újragondolására kényszerít mindenkit. Az előző századvég, vagy a kilencvenes évek még a redukcionista és a holisztikus tudományos megközelítések indulatos harcát mutatta, ám már akkor többen – például Michio Kaku² elméleti fizikus – a két szemlélet *magasabb dimenzióban* való szintézisét javasolta. [15] A kérdés persze még sokáig az lesz, hogy melyik ez az optimális magasabb szint és a szintézis eredményei mikor és hogyan fogadtatnak el.

Közben az ipari társadalom gondolkodását és súlyos szellemi korlátait kifejező tudomány önfejlődése azonban *eljutott* a következő tudományfejlődési és a régi tudományon is túllépő lépcsőfokig. *Önfejlődés?* A tudomány újabb és ismét váratlan paradigmaváltása³ előtt vagyunk? Az általános tudomány-körkép nem fedheti el, hogy a hivatásos tudományon belül és a hivatásos tudomány mellett mindig voltak *idő- és tér felett gondolkodó*, a kor által nem befolyásolt, nem gúzsba kötött szellemi törekvések. Minden nagy gondolkodó részben vagy egészen *túllépett* az aktuális tudományon. Ez is hozzátartozik a tudományipar természetrajzához.

A tudomány megkövült dogmái most ismét – szokatlan intenzitással – *porladnak szét*. Ha volt valaha is váratlan és fénysebességgel haladó paradigma-

---

¹ Nincs ezekben semmi új. Többek között Keresztes Szent János intelmei semmit nem vesztek el aktualitásukból. (Keresztes Szent János: Lobogó istenszeret, Kármelita Rend kiadása, 1991). Ugyanígy nem véletlen például, hogy a Korán Nafse Ammarah-ról, a *rosszra bujtó énről* beszél.

² Kaku, Michio, 1994: Hipertér, (Akkord Kiadó, 2006) Eredeti megjelenés: Hyperspace, Oxford University Press,)

³ Thomas S. Kuhn: A tudományos forradalmak szerkezete (Gondolat, Budapest, 1984); Eredeti megjelenés: Kuhn, Thomas S., 1962, 1970: The Structure of Science Revolutions; Ziauddin Sardar: Thomas Kuhn és a tudomány-háborúk (Alexandra, 2003) Eredeti megjelenés: Sardar, Ziauddin: Postmodern Encounters: Thomas Kuhn the Science Wars. (Icon Books Ltd.)

---

váltás, akkor most van és még inkább lesz. Az ezredforduló tudományos paradigmaváltásai egybefonódnak a megismerési módok és eljárások ismételt kiterjedésével. A posztmodern korszak joggal és sokszor még mindig felületesen kérdőjelezte meg a nagy elméleteket, miközben teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy a régi/új típusú nagy, integrált elméletek hiánya nyomasztóan akadályozza még a gyakorlati kutatásokat és fejlesztéseket is. Ha az egyik axióma az volt, hogy a felvilágosodással kezdődő modern-posztmodern korszak az önpusztító csődig jutott, akkor a másik axióma az, hogy ennek az első és egyben utolsó euroatlanti világmodellnek a gondolkodási modellje szintén elért a végpont közélébe. Örvendjünk: ez fergeteges siker.

Az új tudomány (ha lesz, ha lehet) egyik, alapvető iránya: az egyesített tudomány, vagy másképpen a metaelmélet, vagy ennek új metafizikai elmélete: a metafizológia. Így a tudományfejlődés poszt-normál korszakában újra a végső válaszokat kereső metafizológia születése várható. A metaelmélet tehát a tudományok (1), teológiák (2), művészetelméletek (3) közös csúcselmélete (4), minimum onto-teológia.

Az elméletképzés minden szintjén egyesítés, ezért az alapelméletek (a), szupraelméletek (b), és legfelső integrált elméletek (c) egyszerre hierarchikus és horizontális elméletrendszere. Ám nem vagy nemcsak transzdiszciplináris tudomány, nem vagy nemcsak egyesített nagy elmélet, nem vagy nemcsak új metafizika, nem vagy nem csak normál és poszt-normál tudomány. Mindez együtt és mindezen túl is. Nemcsak Európa és Észak-Amerika filozófiája, egyúttal posztkolonista elmélet is, Kelet és Nyugat, Észak és Dél gondolkodásának egyesítési lehetősége; beláthatatlan lehetőség.

Abban érdekelt, hogy minden eddigi tudományos (és persze metafizikai) eredményt befogadjon, és magasra értékeljen, s nem abban érdekelt, hogy akár csak egyetlen eredményt is ne vegyen észre, vagy felejtésre ítéljen. Az új tudomány befogadó, mert a befogadás által válik integrációra képessé. Nem eleve – feltételezett – új igazságokból indul ki, hanem „csak” kapukat tár ki, keres, nem fékez le az elme dogmáinál, lehetővé teszi az új ösvényeket, nem fél a korszellemtől, nem néz le senkit és semmit, nem fél a lehetetlentől, nem gyűlöli se a régi, sem az új zsákutcákat, érzelemmentesen halad minden irányba és dimenzióba.

A metaelmélet új típusú, egyesített megismerés elmélet is. Noha a gyakorló tudomány olykor tudománytalannak tartja, vagy nem érti a magasabb tudományos szintet, ám a régi-új megismerési készlet bővebb és teljesebb, mint az ipari társadalom racionális tudományának jelenleg elfogadott ismeretelméleti palettája. A metaelmélet legalább kilenc-tíz megismerési lehetőséget használhat, és egyúttal egymással kontrollálhat: a pre-tudomány (1), a (hagyományos, avagy normál) tudomány (2), a művészet (3), a poszt-normál tudomány (4), a (normál) tudományon túli tudományos megismerés (poszt-tudomány) (5), a személyes istentapasztalat, vagy (szűkebben?) kozmikus intelligencia tapasztalat (6), az egyéni és kollektív hit (7), a mesterséges intelligencia (8), vagy önmagában a metaelmélet (9). És a felsorolás folytatásra vár.

Mindenki annyi módszert vesz, vagy vehet birtokba, amennyit akar és elfogad; ám ne ítélje el azt, ami éppen kívül esik a módszertani horizontján, vagy gondolkodási gyakorlatán. Megismétlem: ha a tudomány ma már csak hipoté-

---

ziseket kockáztathat meg, örvendhet, hogy az eltérő, akár egymást is kritizáló módszerekkel kölcsönösen kontrollálhatja az új feltevéseket. Ez önmagában egy új módszer. Ezért például ma az elméleti fizika, az elméleti biológia, a tudatelmélet és a filozófiaelmélet egy „szellemi bokor” négy ága. Ez a felismerés mind a négy tudományágban kardinális új eredményeket hoz.

A felsorolt egyik megismerési módszernek sincs birtokában – és nem is lesz – az igazság garantált megértési módja. Az elmúlt évezredekben mind-egyik megismerési mód, így a tudomány is számtalan téves, megalapozatlan állítást produkált, miközben számos olyan felismerésig jutott el, amely sokáig érvényes hipotézist kínál. Szemléljük *előítéletek nélkül* a civilizációnk tudásalapját, mert ez a feltétele annak, hogy a tudomány (és nem csak a tudomány) haladjon tovább.

Hogy hova érhetünk el? Ez még beláthatatlan. Ez talán még felfoghatatlan. Ez még majdnem reménytelen. *Nagyon jól van ez így.*

3. (Új természettudomány vagy új tudomány előtt?)

A posztmodern tudomány vagy a posztnormál tudomány mindenekelőtt a *természettudományban* szembesül eddigi kérdésfelvetési és kérdéstárgyalási szemléletével. Ideje összefoglalni azt, amit az új tudomány, vagy egy, netán több hangadó tudományos csoport az új ezredév elején már ismertként vagy/és új igazság-hipotézisként kezel. Nem nagyon halasztható így már, hogy a továbbbélő normál természet- és bölcsészettudomány a *következő hipotézisekkel* folyamatosan szembe nézzen, és közben *összefüggő konklúzióig* jusson el:

Az anyag más-más jellegű, tartalmú, formájú a különböző valóság-szinteken. A modern fizika talán legnagyobb tudásforradalmát a szubatomi szint sokrétű feltárása hozta és az atomot most már intelligens lénynek tekintjük. Az anyag mikro (atomalatti) és makro (világegyetemi) szinten más jellegű, és természetű, mint az, ami a közép- és durva szinten észlelhető és magyarázható. Az egyik legújabb hipotézis szerint a klasszikus értelemben anyagról például csak aktuális tudatsűrűsödési, gondolatkoncentrációs eseményként beszélhetünk. A kvantumelméleti kiindulópontú elméleti fizikai felvetések – például a szuperhúr vagy a twistor elmélet [22] – már régóta ezeket az új, kísérletileg még nem igazolható felismeréseket tárgyalja. A kozmoszelmélet pedig párhuzamos, forgó, csavart világegyetemeket feltételez és könnyen lehet, hogy a mi univerzumunk csak egy pici buborék egy sokkal nagyobb és összetettebb kozmoszban.

A tér és idő négy dimenziós elmélete után a magasabb dimenziók elmélete. A mindennapi világ háromdimenziós (magasság, szélesség, mélység) leírását először az idővel, mint negyedik dimenzióval egészítették ki, közben a Klauza-Klein-elmélet már a harmadik térdimenzió mellé megnevezte a fényt, mint *negyedik térdimenziót*, mondván, hogy a fény nem más, mint egy újabb dimenzió rezgése. Azóta a vezető fizikusok egy része elfogadja, hogy a négy vagy öt téridő-dimenzió túl *további (n-számú, tíz, vagy akár húsznál is több) dimenzió* is létezhet, ráadásul a matematikusok kidolgozták az n-dimenziós tér topológiáját, ám ekkor a tudomány még mindig a newtoni-einsteini magasabb rendű fizikai világképen belül marad. A hipertér tervezett kísérleti igazolásához ráadásul – ha a számítások igazak – ezerbilliószor nagyobb energia kell, mint amit most a részecskegyorsítók produkálni képesek.

Az anyag fogalma kitágul, átalakul, szinte határtalanná és rejtélyessé válik. Az anyag (ha egyáltalán még sokáig beszélhetünk a klasszikus fizika anyag fogalmáról) nemcsak és nem elsődlegesen fizikai anyag, hanem *szellemi természetű „anyag”* is. Az anyag lényegében gondolat-megvalósulás, tudat-mozzanat. Anyag és tudat között sűrű a kapcsolódási háló, de a teremtő- és életben tartó létforrás a tudat. (Erről beszél – többek között – az információ fizika, a tudatfizika, a holográfia fizika, stb.) Így először kénytelenek voltunk tudomásul venni, hogy legalább három alapvető létező (az anyag mellett *energia, információ*) van, aztán másodszer egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy az előbbi három mellett egyrészt az *elme*, másrészt jelenleg – az igazi titok – a *tudat*. (Ez a feltevés nem zárja ki, hogy évtizedek múlva hasonló újabb titokba botlunk.)

Nem egy, hanem több, vagy n-számú anyag létezik. Ha maradunk a régi anyagfogalomnál, akkor viszont ezen a nyelven azt mondhatjuk, hogy *több vagy sok anyag típus* van (antianyag, fekete anyag, stb.). Az emberi gondolkodás a kezdetektől fogva feltételezett nem észlelhető, más típusú anyagot, mint a fizikai anyag, például az étert. Ebben az értelemben akár a gondolatot, a tudatot is anyagnak tarthatjuk, de vannak/lehetnek nem-anyagi formájú *poszt-anyagok* is. A most kezdődő század új, egyesített természettudománya várhatóan alaposan kibővíti és átalakítja az anyag-elméletünket. A hagyományos tudománynak viszont egyelőre nincs mérőeszköze, nincs megfigyelési lehetősége, nincs érzékelő eszköze és nincs olyan tudatállapota, hogy a más anyagot és a nem-anyagot megragadja.

Erősödő feltételezés, hogy több univerzum, több téridő létezik. Először Newton és Einstein vitáját látszólag eldöntötte téridő fizika, amely szerint a fizikai univerzális térben nem egy globális vonatkozási rendszer van, hanem sok lokális inerciarendszer, mert Einstein szerint a négydimenziós görbült téridőben a hosszú hatótávolságú gravitáció minden tulajdonsága kizárólag a téridő lokális görbületéből ered. A következő válasz azonban lehet *is-is*. Később az új hipotézisek egyrészt feltételezték, hogy számos, többszörösen összefüggő univerzum és téridő létezik, másrészt megerősítették, hogy az emberi elmében-tudatban is több *téridő dimenzió* létezik, ám a külső és belső téridő-dimenziók közötti átjárások elmélete még nem született meg. Nos, akkor meddig látunk el a téridő végtelenben?

A biológiai élet új hipotézise. Az élet rejtvényének a megoldása még várát magára, de a (ráadásul gyakran leegyszerűsített) természetes szelekció elmélete az új tudás birtokában nem tartható vagy legalább is súlyosan vitatható. A kémiai evolúciós forгатókönyvek nem tudják megmagyarázni, hogy a DNS információs kódja mivel magyarázható, ha valamilyen alkotó értelem létét tagadjuk. A leegyszerűsíthetetlen összetettség elmélete igazolható. A genetikai információ eredetét – most már tudjuk – sem a véletlen, sem a kezdeti „üres” sejt, sem a kiválasztódás, sem az önszerveződés elmélete nem magyarázza meg, így most az egyetlen racionális-posztracionális megfejtés az élet *intelligens* (és most hagyjuk nyitva, hogy milyen intelligens) *tervezettségének* az elmélete, amely persze az evolúcióelmélet minden védhető-őrizhető állítását elfogadja.

A végső igazság (a mai tudásunk szerint) az, hogy nem anyag van, vagy nincs anyag, „csak” gondolat létezik. Jogos tudományos feltevés, hogy az ál-

---

---

talunk anyagnak definiált valóságszint és valóságáló esetleg látszat, illúzió, nem anyagi természetű. Az „anyagon” belül kvantumvákuum, üresség van, a megfigyelőtől függetlenül nem érzékelhető posztanyagi jelenségekkel. Ha csak a gondolat vagy információ létezik, akkor végképpen újragondolásra szorul az a széles körben elfogadott teória, hogy a tudományt kizárjuk a természetfeletti jelenségek értelmezéséből, vagy továbbra is mérhetetlenül magas falakat emelünk tudomány és teológia közé. Mindez nem jelenti azt, hogy eljutottunk a végső igazságig – mindenestre egy újabb lépcsőfokra léphetünk.

Ha a több anyag, több téridő felismerést általánosítjuk, akkor a több valóság/tudat elméletet fogalmazhatjuk meg. Ez a valóságfelfogás nyitott és nem zárt elmélet: minden mozzanat lehetőség – egyaránt esélyként, folyamatként, kezdetekor és megtörténte után is. Az ember tehát önmagát és környezetét is *valósággyártó „gépként”* hozza létre. Folyamatosan gyártjuk a tudás-, a tudat- és fizikai és társadalmi valóságokat, amelyek azonban – és ez is egy lehetséges hipotézis – szintén *folyamatosan gyártanak minket* fizikai- (sőt genetikai), lelki, szellemi és tudati, sőt társadalmi valóságként. Az a kérdés természetesen megkerülhetetlen, hogy *ki/mi a gyártó*, és a gyártási utasítások és technológiák honnan vannak. Ha az interaktív gyártás logikai térben és logikai folyamatként megy végbe, akkor a dilemma például az, hogy *ki/mi* a logikai tér és logikai DNS-utasítás rendszer.

Az új felismerés: minden elme és/vagy tudat. Az elmúlt évtizedekben a tudomány fokozatosan jutott el odáig, hogy az anyag teremtésében és létezésében *az elmét és/vagy a tudatot* ismerte fel kardinális mozzanatként. A jelen és a közeljövő gondolkodása azonban még messze nem érti a tudatot, s a tudat-elme-anyag közötti kapcsolat- vagy transzformációs rendszert. Az egyik kérdés nem csak az, hogy például a DNS-ben a nem kódoló elemek funkcionálisan és szubsztanciálisan milyen szerepet töltenek be, hanem az is, ami most már nagyon komolyan feltételezhető, hogy lehet egy második, szimultán, nem anyagi, tisztán virtuális DNS is. Mindenképpen jogos az a feltevés, hogy a transzformációs rendszer – több szintű, több dimenziójú – *élő holografikus rendszer* [9].

Nem csak egy, hanem több tudat, több tudatszint, több tudatállapot van. Az emberi civilizáció történetében ősi tudás, hogy az egyéni éber tudatállapotokon túl további *tudat-szintek és -állapotok* vannak: tiszta tudat, kozmikus tudat, isteni tudat, egységtudat. Ám az még a titok tartományába tartozik, hogy az egység-tudaton túl („felette”) milyen tudatállapotok lehetnek. Hipotézisünk szerint ugyanígy megkülönböztethetők a *társadalmi vagy kollektív tudatállapotok és minőségek*. Az egyik lehetséges feltevés az, hogy a kollektív tudatszintek szinkronban vannak az egyéni tudatlépcsőkkel, s akkor egyaránt létezik éber, tiszta, kozmikus, isteni és egység természetű kollektív tudatállapot. És a pszichológia nem véletlenül beszél személyes és kollektív *tudattalanokról*, vagy tudattalan-dimenziókról. (Az egyik lehetséges új univerzális programnak éppen arra kellene válaszolni, hogy az emberiség a jelenlegi alacsony, éber típusú tudatállapotból hogyan juthat fel magasabb kollektív tudatállapotokba.)

A (fizikai) anyag „fejlesztő-önfejlesztő központja” az elme, a poszt-anyag teremtő központja a tudat. Az új felfogások szerint a kozmikus – sok dimenziós

---

– hullámfüggvény a világ összes lehetséges állapotát tartalmazza, ám a mindenség általános elmélete mindaddig nem fogalmazható meg, amíg csak fizikai és kémiai kölcsönhatások között rendszerét keressük. Valószínűleg olyan – metaelméleti kiindulópontú – sokdimenziós fizikai, biológiai, elméleti, tudati és logikai összetett téridő-rendszereket kellene feltételeznünk, amelyek értelmezési keretében már szétválasztható, hogy az ember (mint megfigyelő) szempontjából az elme a fizikai-kémiai, és a tudat (mint Önvaló) pedig a kitágított értelmű anyagon is túli dimenziók szervező és oda-vissza váltó „központja”.

A természetfeletti jelenségek többsége magasabb szintű természeti jelenség. A tudomány folyamatos haladásának és magasabb minőségi szintre emelkedésének (például az anyag és az elme közötti kölcsönhatás felismerésének) eredményeképpen egyre több, korábban természetfeletti jelenségről állapítható meg: (1) szintén *természeti jelenség*, csak eddig nem értettük meg, vagy nem tudtuk kísérletileg – esetleg elméletileg – igazolni; vagy (2) szintén természeti jelenség, ami azonban a normál tudományon belül nem értelmezhető, így talán helyesebb *poszt-természeti jelenség*nek minősíteni.

Van nem anyag (is), van transzcendentális „valami”, ami esetleg anyagi természetű vagy más anyagi létformájú, vagy várhatóan semmilyen értelemben nem anyagi jellegű. Ma és holnap nem valószínűsíthető az a hipotézis, hogy végül minden transzcendens jelenség fizikai-anyagi jelenségnek fogható fel. Ez egyúttal az isten és/vagy az abszolútum problematikája. Ha a tudat, ugyanúgy, mint az anyag és poszt-anyag, mindenben benne van, és mindent körbevesz, és minden túl is van, akkor az istenség vagy az a végső abszolútum „szubsztancia” is hasonló „valami” (csend, üresség, megnevezhetetlenség, stb.). Ez azonban feltehetően végképpen *nem anyagi jellegű*, bármennyire is kitágítanánk az anyag kategóriáját, így – s függetlenül attól, hogy milyen filozófiai álláspontra helyezkedünk – egyrészt tudomásul kell vennünk a nem anyag és a nem anyagi dimenziók létét, másrészt újra és újra visszajutunk oda, hogy a nem anyag a teremtő forrás, a önváltoztató/önformáló erő.

Az igaz „anyag” a tudás, és a tudás döntőbb, mint a tudat. Az évezredek kultúrákban és a jelenlegi posztfizikai kutatásokban egyaránt az egyik markáns hipotézis a tudat és a tudat szerepének a középpontba állítása. Könnyen lehet azonban egy másik felvetés is, amely a létrehozó, a teremtő, az átalakító erőt a tudásban véli megtalálni, s a személyes és kollektív tudatot és működését egyaránt „csak” a tudás és az anyag közötti (holográfia jellegű) váltó-mechanizmusként írja le. Ettől függetlenül az információ/tudás/szellem a tudathoz hasonlóan többszintű és többdimenziós rendszer és hálózat: az *alacsony*, a *közepes* és a *magas tudáslépcsők* szintén értelmezhetők a fizikai tudás, a tiszta tudás, a kozmikus tudás, az isteni tudás és az egység tudás kategóriájával. (Nyitott kérdés, hogy az isten és/vagy abszolútum tudás, poszt-tudás, vagy valami más, függetlenül attól, hogy ez a „tudás” először fényként, hangként, ürességként vagy más módon nyilvánul meg.)

A társadalmi valóság is olyan, mint a fizikai-kémiai és a nem fizikai-kémiai anyag. A társadalomtudományban elemi felismerés, hogy sok társadalmi valóság van, de az egyáltalán nem világos, hogy a fizikai-intézményi társadalmi valóság szintén *ki által és hogyan teremtett* valóság-együttes. A társadalmi valóságok – a szintén sokszintes – kollektív tudatok és tudatállapotok, vagy a

---

---

közös tudat és tudás tartalmak és formák által jönnek létre⁴. Az emberi (lokális, nemzeti, kontinentális) közösségek bolygónkon mindig olyan második természetet, közösségi lét- és működési formákat, állami és társadalmi intézményeket, kollektív lelki és identitás-állapotokat, valamint tudásfelfogásokat és működési szabályrendszereket formálnak meg, amelyek tartalma, formája, rendszere és folyamata elsősorban az egyszerre időtlen-tértelen és időhöz/térhez kötött társadalmi tudatoktól függenek. A társadalom tehát nem elsősorban szerkezet, nem elsősorban intézmény és nem is elsősorban – mondjuk – kommunikációs struktúra; a társadalom – még a hagyományos nézőpontok szerint is – mindenekelőtt összetett virtuális valóság. A társadalom tipikusan olyan, mint a fizikai – öt vagy több dimenziós – hipertér. Ha a fizikai és a társadalmi valóságok közvetlen egymásra vetítését nem is helyeseljük, ám a társadalom belső szubatomi tartalma/formája hasonlítható az anyag szubatomi „valóságához”.

Az egységelmélet előtt. Először is az elméleti fizika, az elméleti biológia, az elméleti szociológia, a filozófiaelmélet (stb.) együttes elmélete lehet a rendező, rendezettséget létrehozó *elméletösszesítés*: ez a metaelmélet és részben metafilozófia. Az új tudáskonstrukció *metaelméletnek* akkor nevezhető, ha a normál tudomány-, művészet- és a valláselmélet szempontjából „elmélet-piramist” építünk. Az egységelmélet pedig metafilozófiának – új tudás- és tudatállapotnak – akkor minősíthető, ha általa/vele az elméletösszesítésen túl felfedezhető az új valóság/tudat, amely nem a három- vagy négydimenziós valóság része, hanem valóságosan és szimbolikusan is élő, mozgó, összehúzódó-táguló gömbmodellként értelmezhető. Ez az elméletösszesítés így csak egyfelől írható le szellemi folyamatként (tudáskoncentrációként és tudásötvözetként), másfelől ugyan is egyszerre valóság- és tudat felfedezés és – *teremtés*.

Új teremtéselmélet, új magasabb rendű létezés hipotézise. Sokakat nem az új teremtőerő, nem az új gondolkodás érdekli, hanem „csak” ennek a következménye, a földi civilizáció, s ennek működtethetősége, avagy az új *cselekvéselmélet*. Nos, egyelőre az *ősi igazságot* tapasztaljuk: amíg nincs új tudás, új tudatminőség, új világlátvány, új múlt/jelen és jövő-vízió, addig nincs új emberiség-konceptió, nincs új univerzális-lokális világterv, addig nincs más világgyakorlat. Feltéve, ha változatlanul valamilyen *evolúciós fejlődés-paradigmat* vélünk érvényesnek, mert ugyanakkor okunk lehet azt is feltételezni, hogy egyrészt az emberiség csak valamilyen krízis vagy katakizma dráma hatására hajt végre átfogó paradigmaváltást, vagy másrészt az emberiség önfejlődése/önpusztítása által nem befolyásolható „külső” vagy „belső” teremtőforrás, intelligencia, tudatminőség beavatkozása segíthet. Egyelőre ezt a minimális *három alapelethe*téséget fenntartjuk.

Stb. (N-számú tétel fogalmazható meg.)

Meddig is jutottunk előre (hátra, oldalra, stb.)? Ez a közel húsz vagy akár ötven elemig tágítható teória az *újértelmezési hipotézis* egyesített elméletének

---

⁴ Erről szól a már klasszikusnak számító mű: Berger, Peter L. and Luckmann, Thomas, 1966: *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge.* (Doubleday and Company, Garden City. New York) Magyarul: Berger, Peter L. – Luckmann, Thomas: *A valóság társadalmi felépítése. Tudásszociológiai értekezés.* (Jószöveg Műhely Kiadó, 1998)

---

kiinduló tételeit vázolja. Ezt nevezzük a metatudat és a metavalóság együttes egység gondolatának, egységállapotának. Az új tudás várhatóan és talán remélhetően fokozatosan átveszi a klasszikus tudás helyét. A tudásbővítés és majd a tudáscsere csak *idő* kérdése? Ha a fizika és a biológia, pontosabb a kvantum fizika és a kvantum biológia új téridő „valóságába” belemélyedünk, nem lehet kétséges, hogy a sokszintes és dimenziós téridő miatt a tudáscseréhez és a tudásemeléshöz már régen adott az idő.

Mit is *állítunk* (és nem állítunk) tehát? Ha az anyag gondolat, ha a gondolat teremt, akkor a kérdés az, hogy ki és mi a gondolat? Anyag, energia, információ vagy tudás? Ennél kevesebb vagy több? Nem tudunk jobb fogalmat, mint amit a metatudás nyelvi-tudati alakzata kínál, amely nem(csak) anyagra-anyagba írt és így üres információ, nem(csak) tárolt és így halott digitális jel, hanem *élő valóság és tudat* egyszerre. A kollektív intelligenciát is meghaladó, önfejlődő, általunk is fejleszthető supra-szubsztancia. Lényeg. És lényegen túli. Isten és istenen túli: az abszolútum, ami – mint feltételeztük – nem azonos Istennel.

Ha tudjuk, ha nem *folyamatosan teremtünk és rombolunk*. Saját testünket, saját tudatunkat, sőt a külső valóságot, az anyagi univerzumot és a kollektív tudati valóságokat. Ha tudjuk, ha nem a körülöttünk lévő valóságot is teremtettük vagy teremtették nekünk és közösen velünk. Ha ez így van, *mi következik ebből?* Mihez és mennyire van új tudásunk, új tudatminőségünk, új teremtőforrásunk?

Utóirat: Ha most havonta, évente fogalmazódnak meg új tudományos hipotézisek, akkor nincs okunk nem feltételezni, hogy *tíz vagy húsz év múlva* a brán-elméletre vagy kvantumugrás elméletre úgy tekintünk majd, mint a régi tudás egyszerű dogmáira. A tudásteremtés nem véges folyamat, nem lezárható esemény: ötven vagy száz év múlva a mai soktétéles új elméleti magot *messze meghaladó „új”* tudással rendelkezünk majd.

4. (Feltevések az új logikáról és a logikai térről)

Mi látható a *csúcsválóságról és csúcstudatról* az egyébként láthatatlan legfelső szinten? A paradoxon *lényege* az, hogy *van/nincs Egy*; van végtelen, ami nincs, s nincs végtelen, ami van. Vagy: van a csend és nincs a csend. Ez még nem hang, nem fény, nem anti-anyag, nem gondolat, nem szó. Nem tér és nem idő. Aztán tételezzük fel, hogy az Egy önkölcsönhatása szüli a szellemet, avagy a hangot és a szót, amelyet a holografikus tudat transzformál anyaggá, sokdimenziós téridővé, amely befelé szintén végtelen, azaz Egy. *Mindez együtt:* az Egész. Ami együtt van: az a valóság és a tudat együtt. Ha ez együtt van: ez a *teljes logikai tér*, avagy logikai téridő. Először nézzük a háromdimenziós struktúrában a világ *alapvető szerkezetét és összefüggéseit:*

Első szint: az Egy (Abszolútum, vagy az, ami ezen túl van); *Második szint:* a szellem (bölcesség, ami több mint a tudás;); *Harmadik szint:* az ember (az egyén és az általa teremtett világtudat); *Negyedik szint:* a természet (az anyag és a poszt-anyag). És akár megnevezhetjük az ötödik szintet, mert az anyag legbelül ismét szellem és az Egy. Ez azonban nem jelenti azt, hogy nincs *minden szinten is* Isten, szellem, tudat és anyag.

Ha az Egészet akarjuk megfigyelni és megismerni, akkor felfedezni oda indulunk, ahol talán már a semmi gondolata nincs, és ugyanakkor a végtelenek

---

---

között ott van a minden. Mindez a határtalan és a határozott együtt az Egész. Sokszor nincs támpont, nincs tudományos dogma, és a vallási szimbólumok sem igazítanak el. Amire most filozófiailag vállalkozunk, az ilyen szellemi *utazáson túli utazás és anti-utazás*. A fizika vagy a biológia új tudománya is csak az út elején ad tájékozódást, ám az alapkérdések adott válaszalternatívákról a fizikusok között sincs és nem is lehet egyetértés. Egyelőre hipotézisek ütköznek hipotézisekkel, és a többség mindig elutasítja az új hipotéziseket. Az új filozófia viszont *átléphet* ezeken a határokon, dogmákon, de a fizika a korlátozott határátlépéseket is csak akkor méltányolja, ha már maga is megtesz néhány újabb kvantumugrást. Ám az Egészről egy-egy tudomány *nem nyújthat* egészet, maga a filozófia sem, így az Egész újra összefonódik a semmivel. Miért lenne ez baj?

Nos, az egészelmélet magasabb szinten – mint jeleztük – szükségképpen filozófia és posztfilozófia, aztán lehetőségként *metafilozófia*. Az összes szint filozófiai elmélete külön-külön, majd minden szint együttes filozófiája és a szintek közötti váltások-emelkedések titkai. A semmi/minden filozófiai szintű elmélete/nemelmélete. Az új valóságból, avagy az új tudatállapotból új nézőpont. Az új kilátás a megfigyelő számára szükségképpen szinten megfigyelés, olvasás, modellezés és megfogalmazás. Valóságosan és jelképesen: először is mondatok olvasása a semmi/minden láthatatlan „faláról” és aztán mondatok leírása tudat-tollal. Miután erre most nem vállalkozunk, ezért egyelőre nem tehetünk mást s jobbat, mint magunk is tudás hipotéziseket kínálunk, nem tagadva, hogy a Megfigyelő most is csorbítja a Megfigyeltet (az Egyet, a Semmit, a Szellemet, a Tudatot vagy az Anyagot). Ha felfogjuk és átéljük ezt, borzongató érzés és tudat. Képzeljék el: *semmiként „lebeque” gondolkodás a semmiben*. Már az sem lenne ismert érzés vagy tapasztalat, ha valamiként valahogy töprengenénk a semmiben.

A *logikai „lánc” és „szerkezet”*. A Hang az Egy (vagy például az Abszolútum) *első és eredeti megnyilvánulása*, de ekkor talán még fénytelen és halhatatlan. Ez szükségképpen megelőzi az n-dimenziós térben-időben létező hangot. A Hangot nevezhetjük információnak vagy anyag-előttinek, anti-anyagnak. Minden hangból majd egy-egy *fénykvantum* lesz, mert a hangrezgés világít a sötétségben. A hangok testet öltése a szavak, amelyek az írással *geometriai/matematikai formát* öltenek. A hangok/szavak/fogalmak sokdimenziós rendszere a filozófia, avagy a bölcsesség. Vagy másképpen a logikai tér. A filozófia a világ végső – lineáris és nemlineáris – oka és oknélkülisége, amely a hangok, fények, szavak, fogalmak többszörösen összefüggő, sokdimenziós rendszerének *teremtője és a teremtés megnevezése*. Ez a szellem ugyanúgy a világegyetem és a végtelen tudat alkotóeleme, mint egyik saját következménye, az anyag. Ok és okozat, ok-nélküliség és következmény-nélküliség egyszerre.

A rezgő hang fejezi ki a tértelen/időtelen világot, s később szüli azt a fizikai világot is, amelyet háromdimenziós térként élünk meg. A hang/fény hozta létre a hang- és fényuniverzumokat és a többszörösen összefüggő multiuniverzumokat, továbbá az általunk ismertnek tekintett egyéni és kollektív tudatok – sok jel szerint – szintén hang- és fényrezgésekből állnak. Minden hang és hangcsoport egy-egy téridő rezgés-együttes. A hang (vagy fény) hamarabb létezett, mint a tudatos ember vagy a háromdimenziós anyag. Az ember teste/szelleme szintén

---

---

hangokból és energiacsomókból áll, és ezek a rezgő-fénylő hangok önteremtő képességgel rendelkeznek. Minden hang, függetlenül attól, hogy melyik nyelven mondják ki, vagy éneklük el, rögtön beleilleszkedik, és örökre megmarad a sokdimenziós téridőben. Szükségképpen akkor is, ha nem alkot fizikai anyagot, avagy nem koncentráliódik mikro, mezo vagy makro-méretű bránban.

Ha minden fény, s hang egy-egy téridő rezgés, akkor minden betű sem más, mint egy-egy *geometriailag megtestesült hangrezgés*. Szoros az összefüggés a hang rezgése és a hang betűformája között. A betű nem csak kifejezi, hanem elárulja a hang téridőben tetten érhető tulajdonságait. Ha minden betű csavart, forgó téridő-quantum, akkor minden fogalom (magas szintű rezgésként) sokdimenziós térrezgés. Az is feltételezhető, hogy minden hang, minden szó, minden mondat, minden betű és minden filozófia minden időben és minden térben létezik, függetlenül attól, hogy tudunk róla vagy nem. Az általunk tapasztalt világot alkotó anyagok és kölcsönhatásaik mögött így *nem anyagok* és *nem anyagi* kölcsönhatások is vannak. Ez a mögöttes pedig nem más, mint a szellem/filozófia, amely szerintünk a tudati folyamatok segítségével hozza létre az anyagot, de anyag nélkül nincs ember és elme, amely képes szellemé-filozófiává válnia.

Ez az új, egyesített egészelmélet *három – más-más szintű – hipotézist* ismert: 1. Az egyesített fizikaelmélet és az egyesített tudatelmélet előtt, mögött és után az egyesített filozófiaelmélet van, amely fényelmélet, hangelmélet, szóelmélet, s fogalomelmélet egyszerre. Magas rangú tudáselmélet, avagy: *új filozófia*. 2. Az egyesített metafizikaelmélet – mint a teremtő és a teremtés elmélete – és az egyesített fizikaelmélet – mint a teremtett világ elmélete – között a közvetítő és átváltó elmélet az *egyesített tudatelmélet*. A tudatelmélet nemcsak közvetít, hanem átölel, átfog, tartály a folyadéknak. 3. Az egyesített filozófia-, tudat-, fizika- és biológiaelmélet egyúttal egységes *logikaelmélet*.

Az Egy nevezhető meg leginkább Abszolútumként, s az Abszolútum „megrezdülése”, avagy megnyilvánulása: *Isten*. Az Isten tehát nem azonos az Abszolútummal és különösen nem azzal, ami azon túl van⁵. A Hang önkölcsönhatásaiból generálódik az időtlen-tértelen *szellem*, amely a tudat „felettes éne”, s amelyből táplálkozva a tudat gyártja az összes létezőt.

A tudat: a transzformációs váltás és a működés inspirálója. A tudat tehát minden szinten (minden dimenzióban, minden téridő szinten) jelen van és működik, ám lényege az, hogy a szintek közötti váltásokat/átalakításokat végzi el. Ha a tudatot úgy írjuk le, hogy a megfigyelés, a megfigyelés folyamata és a megfigyelés eredménye, ez csak legfeljebb az alsóbb szinteken igaz. Ez csak a Megfigyelő nézőpontjából látszik így. A tudat a megfigyelés „ablakán” keresztül táruul fel, de a magasabb szinteken már a *teremtés, a teremtés folyamata* és

---

⁵ Ez a felfogás nagyon közel áll Sankara, a hindu gondolkodó véleményéhez, aki megkülönböztet magasabb és alacsonyabb brahmant, szerinte az alacsonyabb braman Ísvara, a személyes Isten, a világ teremtője, a magasabb braman viszont a mindenség tulajdonságok nélküli alapelve. Ezért tehát az Abszolútumnak két formája van: a szaguna, a tulajdonságokkal rendelkező, s a nirguna, a tulajdonságok nélküli braman. (Lásd például: Klaus K. Klostermaier, 1998: A Short Introduction to Hinduism, Oneworld Publications, Emgland; magyarul K. K. Klostermaier: Bevezetés a hinduizmusba, Akkord Könyvkiadó, 2001) pp. 143.)

---

a teremtés eredménye. És a teremtés lényege: a holografikus transzformáció. Az oda-vissza váltás.

A kiterjesztett fizikaelmélet tehát nem csak tudatelmélet, hanem minde-
nekelőtt és mindenképpen után *filozófiaelmélet*, és a minimum három kompo-
nens sokszoros rendszere és nem-rendszere (valóságosan és szimbolikusan
több-központú és végtelenbe táguló sok héjazatú gömb) logikaelmélete, a *lo-
gikai tér (vagy téridő) elmélete*. Erre azonban sem a fizika, se más részelmélet,
sem a normál tudomány nem képes és nem alkalmas. Egyfelől: a csúcsmélet
együtt nem lehet más, mint az *Egészelmélet*, avagy metaelmélet. Másfelől: elmé-
let-feletti, elméleten túli egyesített filozófia. De: az egészfilozófia nem csak
valaminek a megnevezése, leírása, hanem ez a teremtés/nemteremtés maga
– létezése, története is.

Az egészelmélet önmagában részben-egészében egyaránt jórészt leírható
a fizika, a matematika, a tudat vagy a filozófiaelmélet nyelvén, ám a nyelvek
piramis-szerkezetében, a magasabb szinteken szükségképpen *új nyelvet* köve-
tel, mert ez a legmagasabb létezésint, létezésforma. Akár azt is mondhatjuk:
új nyelvi transzformáció van szükség az Egy és a Tudat és az Anyag között. Az
új nyelvnek még utána és előtte állunk; a következő években *kísérletet teszünk*
az új (vagy nagyon is régi?) nyelv feltárására. Az új nyelv hiányában egyelőre a
„meta” előtagot költjük minden fogalomhoz (például metavalóság, metaember,
metatudás, stb.), mert csak így tudjuk az új kategóriákat a régi fogalmaktól el-
választani. Ebben sincs új, hiszen Abraham H. Maslow már 1969-ben használta
a *metaember*, a *metaemberség*⁶ fogalmát.

5. (Vizsgáljuk meg: ki és mi az Egész?)

A válasz első lépésben így hangzik: *hang, betű, mondat, filozófia, logika*
(stb.) együtt. És a hangokból-szavakból létrejött *anyag* és *nem anyagi világ*.
Egész: *anyag és tudat, tér és idő, ember és Isten, filozófia és Abszolútum*
együtt. Egyként. Egy rendszerben és rendszer-nélkül. Ne zavarjon minket, hogy
ez ilyen összetett, akár erre is igaz a leegyszerűsíthetetlen összetettség.

A rejtély korrekt megoldásához vezető úton lévő szellemi-tudati akadály
most először (vagy sok évezred után ismét) átugorható. A fizikusok régóta ke-
resik és ígérnek, hogy létrehozzák az *egységes fizikaelméletet*, amelyet a négy
összetartó erőforrásból (elektromágnesesség, gravitáció, erős és gyenge mag-
erő) továbbá az idő elméletéből akarnak összerakni. Amíg azonban ez a kér-
désfelvetés az érvényes, addig nincs *egységes egészelmélet*. Az elméleti fizika
ugyan is eljutott oda, hogy igazából nincs fizikai anyag, nincs autonóm anyag,
az anyag csak héja, külső burka annak, ami nem anyag, vagy nem a klasszikus
anyag. Az ezredforduló újabb kérdésfelvetése pedig már minimum az *egysé-
ges fizika- és tudatelmélet*. A fizikusok legjobbjai ma már nem egyszer tudat-
fizikusok, vagy tudatkutatók is, vagy legalább az elmét beillesztik fizikai/kémiai
hipotéziseikbe. Eddig csak azt gondolták, hogy a világegyetemnek önálló, alap-

---

⁶ Maslow, A.H., 1969: A transzcendencia különböző jelentései (Journal of Transpersonal Psychology, 1969. tavasz). Magyarul: A. H. Maslow – R. Assagioli – K. Wilber: Bevezetés a transzperszonális pszichológiába (Ursus Libris Kiadó, 2006) 55., 60. o. A metaemberin egyébként azt értette, hogy az ember istenivé vagy istenszerűvé válik.

---

vető alkotórésze az anyag, a tér és az idő, s ezt követően merült fel egy tágabb dimenzió: a világegyetemben a tudat is ugyanolyan elsődleges, mint az anyag, vagy a tér és idő, azaz világossá vált újra, hogy a tudat (szemben az elmével) nem az anyagi működés eredménye. Csakhogy a valóság/tudat átfogó gondolati rendszere, vagy az egész új elméleti rendszer meddig tágítandó, hogy az *egyesített elmélet* megszülethessen és mintegy beleférhessen? Nos, a tudományos rejtély megoldásához nem egyszerűen tovább kellett lépni, hiszen az igazi probléma az volt, hogy az eddigi rejtély lelke és ruhája, avagy a *probléma neve és formája* is akadály volt.

Az elmúlt évtizedekben a legmesszebb merészkedő fizikusok kezdtek mondani, hogy feltehetően nem egy, hanem *több világegyetem* van, méghozzá egyaránt mikro és makroszinten. A fizikusok ma még nem nagyon mondják, ezért egyelőre helyettük mondhatjuk, hogy feltehetően nem egy, hanem több, n-számú anyag van, így nem elég az *egyik anyagra* fizikaelméletet alkotni. (Ezt eddig is sokszor sejtettük, hiszen az étertől a fekete anyagig fogalmakat használtunk arra, amit nem tudunk, és nem vagyunk képesek igazolni.) Az elméleti fizikusok és biológusok szintén néhány éve kezdik mondani, hogy kutatásaik elvezettek odáig, hogy az anyag vagy/és az élet tulajdonképpen valami más, amit a félnébbek és óvatosabbak tudat helyett *elmével* neveznek meg. Az embert nemcsak az különbözteti meg a többi élőlénytől, hogy tudata van, mert az eltérés főként a *tudat fokozataiban* van, hiszen – mai ismereteink szerint – egyedül az ember rendelkezik reflexív tudatossággal. Az univerzális természettudományi és gondolkodási válság kitétetett oka így az, hogy a már sem anyag, sem az anyagon túli „semmi” nem vizsgálható a klasszikus természettudományi módszerekkel. A fizika már nem (nemcsak!) természettudomány, avagy a *jobban megértett természet* nem pusztán anyagi, hanem ennél bonyolultabb és sokfélebb matéria. Innen ugyanígy nincs tovább út.

Az anyag „belsejében”, szubatomi szinten, vagy a feltételezett párhuzamos világegyetekben nincs értelme hagyományos anyagról, vagy racionális anyagvizíóról beszélni. A használható felismerések, fogalmak, kezdve a kvantumtértől a twistorig, vagy a bránokig, részben bevezetnek egy magasabb típusú fizika elméletbe, és részben kivezetnek minket az anyagi struktúrákból és dimenziókból.

A tanulmány elején már tömören összefoglaltuk: akik a fizikából, vagy a biológiából indultak, legfeljebb azt a kérdést tűzhetik napirendre, hogy *tudat és anyag együtt*, s nem tehetnek mást, minthogy el kell ismerniük a *tudat elsődlegességét*, s ebben a pillanatban az összes magas szintű ősi kultúra igazsága tudományosan is igazolódik majd. Ezért tehát természettudományos és metafizikai létkérdés, hogy az egységes fizikaelmélet helyett kiindulópontként egységes fizika/elme/tudat-elmélet szülessen. A fizikaelmélet több ága egyre inkább tudatelmélet lesz, s persze a tudatelmélet egyúttal sok szálon fizikaelmélet. Akik viszont filozófiából, vagy szűkebben társadalomelméletből indulnak ki, szintén nem tehetnek mást, mint el kell ismerniük a világ (valóság/tudat) alapvető és lényegi *szellemi-tudati mivoltát*, avagy az egyszerre természeti és természetfeletti tudat- vagy valláselmélet nélkül nincs filozófia. Ezért tehát lényegi kérdés, hogy a filozófia – ami mindig egyesítő és egységfilozófia volt – képes legyen továbblépni az új valóság/tudatelméletig. Ez teszi (fizika- és

---

---

tudatelméleti alapon) lehetővé az *egyesített elmélet és/avagy metafizológia* megkonstruálását.

Az ezredforduló előtt a filozófiaelmélet gyakran leszűkült *társadalomelméletre* és elsősorban a társadalom fizikai/intézményi, vagy még szűkebben *politikai-gazdasági konstrukcióira* figyelt. A dekonstruált filozófiaelmélet helyett viszont kikerülhetetlenül ontoteológia, avagy egységes *filozófiai/teológiai elmélet* szükséges. Vitatható ez? Aligha. Az új egységelmélet, egészelmélet, s egyben az új természet- és társadalomtudomány egyre inkább filozófiaelmélet, tudáselmélet, avagy ugyanakkor logikaelmélet, de ez az újradefiniált filozófia és logika *nem (vagy nem mindig)* azonos a huszadik század hangadó filozófiaelméleti törekvéseivel. A filozófia és logika tehát ebben az egyesített szellemi térben *tágabb-magasabb értelemben* tételeződik.

De *hogyan találkozhat az új fizikai/tudati és az új filozófiai/teológiai elmélet?* Változatlanul két megoldás látszik: az új elmélet 1. csak *filozófiaelmélet, avagy tisztán új filozófia* lehet. 2. vagy csak metaelmélet lehet, amely lényegében tudományos *egészelmélet*, ami szükségképpen új tudomány is. Mindegyik a maga nemében *magas rangú* esély.

Hogyan lehet ezt a hipotézist *„igazolni”*?

6. (A tudomány új jelenségei és az új kölcsönhatások)

Az elméleti fizika tehát már korábban megfogalmazta, hogy az egyszerre mikro-mezo-makro szintű világegyetemeket a három, illetve négydimenziós téridőben négy kölcsönhatás (elektromágnesesség, erős magerő, gyenge magerő, gravitáció) tartja össze. Önmagában már a kérdésfeltevés is termékeny, függetlenül attól, hogy mikor lesznek sokak által elfogadott eredmények. Egyelőre elmaradt viszont annak a problémának a megválaszolása, hogy milyen erőforrások, milyen kölcsönhatások fogják össze a *társadalmat és a gazdaságot*. Érdekes, hogy a bölcsészettudományban, vagy szűkebben a társadalomtudományokban *nem került napirendre* az egyesített elmélet létrehozása. Természetesen a legizgalmasabb elméleti felvetés az, hogy az egyes embert (fizikai, lelki, szellemi, közösségi és spirituális lényként) és közösségeit (család, baráti kör, lokális világ, nemzet, Európa, stb.) *milyen energiák, milyen külső-belső kölcsönhatások „drótozzák össze”* és teszik képessé a tartós, vagy fenntartható létezésre. Ha pedig abból a feltételezésből indulunk ki, hogy a fizikai világegyetem végső soron és alapvetően szuperhurok, bránok, avagy sokdimenziós, sokkötődésű, csavart, forgó-pörgő rezgés-hálózatok, akkor a világegyetem minden bolygója, minden lénye, s minden teremtett világa ilyen. Vagy nem egészen?

Mindenesetre *új jelenségek* fedezhetők fel a (poszt-normál) tudomány fejlődésében:

- Új jelenség: az elméleti fizika átlép a filozófiai fizikába – a fizika filozófiájába (fizika/filozófia: egy)
- Új jelenség: az elméleti biológia átlép a filozófiai biológiába – a biológia filozófiájába (biológia/filozófia: egy)
- Új jelenség: az elméleti filozófia átlép a fizikai/biológiai filozófiába (fizika/biológia/filozófia: egy)
- Új jelenség: a fizika (biológia, stb.), a filozófia (ontológia, stb.) átlép a teológiai fizikába, biológiába, filozófia (teológia/fizika/biológia/filozófia: egy)

- Új jelenség: a fizika, a biológia, a filozófia, teológia átlép (vissza- és előrelép) az ősi tudásokba és a holnaputáni tudásokba (minden tudás, tudomány, bölcsesség: egy)
- És ugyanez igaz például a pszichológiára, szociológiára, metafizikára, stb.

Az új jelenségek felfedezése és megértése még hosszú ideig tart majd. Egyetlen példát szeretnék hozni: Sri Ramana Maharsi *Szellemi útmutatás*⁷című beszélgetésében rövid megjegyzést tesz arra, hogy az emberben a két mellbimbó között, a mellkas alatt és a hasüreg fölött *hat, különböző színű szerv* található, amelyek nem azonosak a fizikai szervekkel és a csakrákkal sem. Ezek közül az egyiket, amelyik a vízililiom bimbójához hasonlít, „szívnek” (*hri-dajam*) nevezik, s „itt futnak össze a pszichikus idegvezetékek (nádik), s ez a vitális erőknek (pránák), az elmének és a {tudat} fény{é}nek a székhelye.”⁸ Ez a második „Szív” voltaképpen az Önvaló (Átmán). Egy ilyen „jelenséget”, „szervet” még a – a kultúrák és a tudományok feletti – egységelmélettel sem lesz egyszerű értelmezni.

Az előbbi példa a sokszintű és sokdimenziójú kölcsönhatások rendszerét és talán legfőbb csomópontját mutatta meg. Most csak annyit nézzünk meg, hogyan nézhet ki (egyelőre a három, illetve négydimenziós téridőben működő) *kölcsönhatásokat párhuzamosan bemutató integrált ábra*, s egyúttal kíséreljük meg négy-négy kölcsönhatásra egyszerűsíteni a nem fizikai vagy nem biológiai, hanem például a *gazdasági és társadalmi* kölcsönhatásokat.

Kölcsönhatások metarendszere (első változat)

	első kölcsönhatás	második kölcsönhatás	harmadik kölcsönhatás	negyedik kölcsönhatás
fizika	elektromágnesesség	erős magerő	gyenge magerő	gravitáció
társadalom	civilpolgári erőforrások	gazdasági-állami erőforrások	kohéziós erőforrások	szellemi-kulturális erőforrások
gazdaság	ember és az első-második természet közötti erőforrások	anyagpiaci és technológiai erőforrások	társadalmi erőforrások	információ és tudás erőforrások
ember	fizikai-biológiai erőforrások	közösségi (gazdasági és társadalmi) erőforrások	lelki és spirituális erőforrások	szellemi erőforrások

A táblázat közel *sem teljes és pontos*, hiszen például a társadalomból ki maradnak az erkölcsi erőforrások, vagy ma a gazdaságban egyre többen tárják fel a spirituális erőforrásokat, vagy az emberi erőforrások között is szerepeltethetnénk technológiai erőforrásokat. A fizika tudománya láthatóan eljutott oda, hogy a négy kölcsönhatást egyelőre csak úgy és csak akkor tudja egyesíteni,

⁷ Sri Ramana Maharsi *Összes Művei* (Filosz Kiadó, Budapest, 2006) 80.o.

⁸ u.a. 80.o.

---

ha kilép a három+egy téridő dimenzióból és az egyesítést már a *hipertérben* kísérli meg. Az eredmény nem más, mint az, hogy az egyesítés nem sikerül az *elme vagy/és tudat* beiktatása nélkül. Vagy akár azt is mondhatjuk, hogy a külső-belső valóság leegyszerűsíthető az anyag-tudat kölcsönhatásra. Talán még ennél is izgalmasabb, hogy a társadalmi, gazdasági vagy emberi erőforrások egyesítése – egyre inkább így tűnik – szintén elképzelhetetlen a *magasabb dimenziók* bekapcsolása nélkül. Ez ismét a *tudat*, de a kollektív tudat, s annak tudatdimenzió, tudatvektorai. Ha tehát szeretnénk a metafizikában vagy az egészelméletben minden tényezőt, minden szintet, minden kölcsönhatást egyesíteni, akkor a *személyes és kollektív tudatok* szerepét kénytelenek vagyunk kiemelni.

Így ismét ott tartunk: *anyag és tudat együtt*. Ezért a filozófiában nem fordulhatunk vissza az utolsó félszázad domináns felfogásaiig (neomarxizmus, strukturalizmus, posztmodern, stb.), ugyanakkor az anyag-tudat kölcsönhatáson alapuló új metafizika viszont a vártnál *többet tanulhat* a világvallások teológiáiból vagy az ókori (például a görög) filozófiából vagy akár a hegeli hagyományból. A valóság és a tudat „valósága” és fogalma persze *modell* és a kettőjük kapcsolata is *teoretikus konstrukció*. Ám a valóságról és a tudatról egyaránt új elméleti modell születik – és ez utat nyit a metafizikához. A konstrukció és dekonstrukció új egyensúlyához és új egyesítéséhez. Egyúttal nemcsak a fizikában vetődik fel a kozmológiai állandók, hanem a filozófiában is az *elméleti állandók* kérdése, amelyek egyszerre jelentik az emberiség eddigi – hatalom központú és hatalomideológiai kötöttségű – filozófiai változójának *kritikáját* és folyamatosan *újragondolt*, ám évezredek óta létező *bölcsesség-állandók* fenntartását.

Minden tudásmodell – mind látható – *nem szükségképpen* hamis. Új *tudáshorizontok* nyílnak.

7. (A modell-szabadság és tudat-alternatívák)

Minden állítás, minden szó, minden fogalom: *modell*. Reprezentáció, szimbólum, vízió. A tudás: *gondolat-modell*. Az anyag modell, az agy: modell, az elme: modell, a tudat: modell, az élet: modell. Isten: modell. Én/mi: modell. A modellmegértés: modell. Az *egyesített modell* is modell. De *melyik az?* Az új gondolkodás keretében szabadságunkban áll a modell-alternatívákat is modellezni, kezdjük például a fontosabb *tudat-modellekkel*:

A-modell: Nincs tudat, csak anyag és elme van. Csak az anyag és csak anyagi reprezentációk (például elme) vannak. Minden többi csak az elme csalóka játéka. Csak az van, ami megtapasztalható. A természetfölötti „tapasztalat” is csak az elme tündérmeséje.

B-modell: Nincs különbség. Agy és elme/tudat ugyanaz. A háromdimenziós (+idő) térben agy, a hipertérben (tehát minimum öt dimenzióban) viszont tudat. És az anyagi és elmebeli-tudati reprezentációkon túl semmi nincs.

C-modell: Csak rezgő elme (esetleg tudat) van. A tudat önkölcsönható fizikai rezgés. Az agy önmagában ugyan nem képes tudati-tudatos tevékenységre, mert az agy tudat nélkül csak fejlett anyag-modell, ám ez a tudat még nem lép ki a fizikai univerzumból. Ez az elme-modell csak a háromdimenziós világban értelmezhető.

D-modell: Csak (metafizikai) tudat van. Az anyag és az anyag minden modellje a tudat – nem fizikai-anyagi természetű – önteremtése. A tudat így egy nem ismert anyagi/nemanyagi „mező” külső-belső fluktuációja.

Elme és/vagy tudatmodellek típusai

A-modell: Nincs tudat, csak anyag és elme van.
B-modell: Nincs különbség. Agy és tudat ugyanaz; egység
C-modell: Csak rezgő (fizikai) elme vagy tudat van.
D-modell: Csak (metafizikai) tudat van
E-modell: Tudat: megfigyelés.
F-modell: Tudat: teremtés (1).
G-modell: Tudat: teremtés (2).
H-modell: Tudat: nem teremtő, csak teremtés-szervező.
I-modell: A tudat: tudás (1): információ.
J-modell: A tudat: tudás (2): bölcsesség.
K-modell: Virtuális (nem anyagi, vagy poszt-anyagi) valóság
L-modell: A tudat: Isten kiáradása.
M-modell: Isten és/vagy Abszolútum
N-modell: Megismerhetetlen, megnevezhetetlen.
O-modell: Integrált modellek.

E-modell: Tudat: megfigyelés. Három lépésben: a megfigyelő, a megfigyelés folyamata és a megfigyelés tárgya. Ez „csak” Megfigyelőt feltételez, ami lehet Egy (személyes) tudat, vagy lehet kollektív (személytelen) tudat. Ebből a modellből következik, hogy a Megfigyelő „csak” megfigyelésre képes.

F-modell: Tudat: teremtés (1). A tudat több mint megfigyelés, a tudat lényege a teremtés. A teremtő, a teremtés folyamata és a teremtés közös eredménye. A teremtő „csak” egy személyes tudat.

G-modell: Tudat: teremtés (2). A tudat több mint megfigyelés, a tudat lényege a teremtés. A (kollektív) teremtő, a teremtés folyamata és a teremtés közös eredménye. A teremtő azonban egy kollektív, magas rangú tudat.

H-modell: Tudat: nem teremtő, csak teremtés-szervező. A tudat a Megfigyelő vagy/és a teremtő autonóm teremtő tevékenysége. „Csak” a teremtés folyamata. Avagy közvetítés a nemteremtett és a teremtett között: transzformáció.

I-modell: A tudat: tudás (1): információ. Anyag nincs, tudat nincs. Minden információ. Az információ képes egyedül önmozgásra, ami nem teremtés, hanem „csak” az információ önszerveződése. Az információk közötti információ-egyesülés és információcsere: az élet.

J-modell: A tudat: tudás (2). Bölcsesség. A tudat lényege: a szellem. Ami a három+egy dimenzióban „csak” tudás. Ez a bölcsesség szétszóródása és a szétszóródott bölcsesség önalkalmazása. Akár egy-egy tudatos személyben is.

K-modell: Virtuális tudat: virtuális (nem anyagi, vagy poszt-anyagi) valóság.

L-modell: A tudat: Isten kiáradása. Az n-dimenziós Isten-modell három+egy dimenziós téridőben való reprezentációja.

M-modell: Isten-lényeg. Nem az Isten megnyilvánulása, mert az csak a tudat önkicsatolása, hanem maga az Isten és/vagy Abszolútum.

N-modell: Megismerhetetlen, megnevezhetetlen.

O-modell: Integrált modell(ek). A felsorolt (és a fel nem sorolt) modellek közül két vagy több szereplős integrált modellek állíthatók fel. Akár egyszerre lehet L-modell, H-modell és B-modell, függően attól, hogy melyik téridőben vagy téridő feletti dimenzióban létezik. Hol ébertudat, hol tiszta tudat, hol információ, hol tudás, hol valamilyen transzformáció, hol a tudás/tudat logikai tere, hol az Abszolútum, vagy annak megnyilvánulása, hol *mindez együtt*.

Ez egyrészt függ attól, hogy a tudat-modell megfigyelő *melyik tudatszintből* szemléli ezt: a három+egy dimenziós, normál ébertudatból, vagy ennél magasabb (tiszta, transzcendens, kozmikus, isteni, stb.) tudatállapotból. Ez másrészt függ attól, hogy a bölcsesség/tudat/valóság szerkezetének *melyik lépcsőjét* (fizikai, szellemi, isteni, stb. valóság/tudat) vizsgáljuk. Nem nagyon lehet a vita tárgya, hogy az alacsonyabb rangú modellek (az A-modellről a D- vagy az F-modellig) csak a fizikai/biológiai szintekre vonatkozhatnak. Függetlenül attól, hogy elismerjük bármilyen Isten létét, vagy nem, minden magasabb rangú tudat-modell szükségképpen megköveteli legalább a *természetfeletti valóságok* lehetőségességének elfogadását. Ez a helyzet nem zavarja meg a munkamegosztást: a normál-tudománnyal foglalkozó tudósok kutathatják az alacsonyabb rangú valóság/tudat síkokat, míg a filozófusok, teológusok – a poszt-normál és poszt-tudomány képviselői – megfigyelhetik, vagy megtapasztalhatják a *magasabb valóság/tudat szinteket*.

Ken Wilber már korai műveiben (például: A növekedés spektruma⁹ [35,36]) *tíz szintű tudat-szerkezetet* vázolt fel. Szerinte a tudat alapstruktúrái így néznek ki és a zárójelben Sri Aurobindo fogalmai: szenzoros-fizikai, fantazmikus-emocionális (fizikai tudatosság alatt), leképző elme (vitális-emocionális), szabály/szerep-elme (érzékeny elme), formális-reflektív (gondolkodó elme), víziológia (felsőbb elme), okkult (megvilágosult elme), szubtilis (intuitív elme), kauzális (felettes elme), legvégső (elmefeletti). Ez a tudatszerkezet részletes és impozáns, de sem Wilber, sem Aurobindo *nem választja el egymástól* az elmét és tudatot, ráadásul Sri Aurobindo – szerintem indokolatlanul – a valódi tudatszinteket is elmének nevezi. Az általunk felvázolt tudat-modell rendszer is beleesik ebbe a hibába, de csak azért, hogy a modellrendszer ne legyen zárt, s a hagyományos tudomány alternatíváit ne tekintse semmisnek. (Am az „A”, a „B” és talán a „C” modell végül is bizonyosan nem tudat-modell..)

A filozófiai egészelmélet nem tehet más, minthogy egyrészt minden tudat-szintről megfigyelnie kell, másrészt pedig a tudat-modelleket minden szinten vizsgálnia kell. Ezt a lehetőséget lehet tagadni, de szükségességét csak *elfogadni* lehet.

8. (Egyesített filozófia és folyamat-szerkezete)

Sokszintes, sokdimenziós sűrített tartalomként-formaként bemutatható-e a metafizika?

Az egészkép, avagy az egészelmélet (a „valóság/tudat” és megnevezése) *egyesített filozófiaként* egyaránt leírható két-háromdimenziós táblázatban,

---

⁹ Wilber, Ken – Engler, Jack – Brown, Daniel, 1986: Transformations of Consciousness: Conventional and Perspectives on Development (Shambala).

mátrixban és leginkább gömb-modellben. *Megjegyzés:* mozgó-forgó gömb-modell helyett most csak „egyszerű” táblázat következik:

Egyesített metafizológia szerkezete (táblázat gömbszerkezet helyett)

Lépcsők száma	Lépcsők neve	Tudat-szintek
Egy (1.0)	Abszolútum	Abszolútum tudat (Ami észlelhető: egység tudat)
Egy/egy (1.1.)	Isten, Teremtő (Végtelen, csend, stb.)	Isten tudat
Egy-kettő (1.2)	Önteremtés, önkíaradás (a teremtés első aktusa)	Isten tudat megnyilvánulása
Kettő (2.0.)	Hangok (teremtett hang, végtelen fény, üres tér)	Megnyilvánult Isten tudat megszólalása
Kettő-egy (2.1.)	Rezgések/fények (teremtett fény önmozgása, folyamatos megnyilvánulása)	Transzcendens tudat rezgése vagy fény-tudat
Három (3.0.)	Szavak (hangok összefüggő rezgései, hang-bránok, feltöltött tér, avagy az abszolút tudat teremtményei, stb.)	Szellemi tudat előkészítése
Három-egy (3.1.)	Mondatok (szavak, szó-bránok)	Szellemi tudat
Négy (4.0)	Filozófia (mondat-bránok, mondat téridő csoportok)	Tudás és/vagy tudás megtapasztalása
Négy-egy (4.1.)	Logika (Mondat téridő-csoportok „szerkezete”, logikai terek, avagy logikai önteremtő folyamatok)	Szellemi tudat időtlen-tértelen megnyilvánulásai
Öt (5.0.)	Sokdimenziós tér/idő (filozófia-logika megtestesülései)	Metafizikai tudat és megtapasztalása
Öt-egy (5.1.)	Párhuzamos univerzális terek, párhuzamos időterek	Kozmikus tudat és kiterjedése
Hat (6.0.)	Természet, háromdimenziós anyag (szélesség, magasság, mélység) és a téridő kialakulása	Fizikai tudat és önszerveződése
Hét (7.0)	Magasan szervezett anyag/test (ember fizikai szinten)	Fizikai test/tudat magas rangú szervezettsége
Hét-egy (7.1.)	Agy, elme	Anyag reprezentációi
Nyolc (8.0)	Második természet (az ember által létrehozott környezet)	Természet átalakítása, önfeljődése
Kilenc (9.0.)	Közösség, társadalom	Társadalmi tudat és kölcsönhatásai
Tíz (10.0.)	Emberi öntudat a földi (három+egy dimenziós) világban	Személyes emberi öntudat
Tizenegy (11.0.)	Ember transzcendens lényként	Személyes kozmikus tudat
Tizenkettő (12.0.)	Teljes ember, tudatember, ember-isten	Személyes Isteni tudat
Tizenhárom (13.0.)	Az ember haza találása, az ember emberfelettivé válása	Egység-tudat

---

A csúcskategória: az Egy. Az Egyről (a nem-kettőzöttségről) szinte minden filozófiai és teológiai mű szól, ám ennek éppen a csúcsvoltát, végtelen-voltát meglehetősen nehéz jól definiált fogalomba „gyömöszölni”. Érdemes felidézni, hogy például A. N. Whitehead milyen jól értelmezi az *Egy* filozófiai fogalmát, mert világosan felismeri, hogy ez a *legvégső kategória és ez a teremtőerő fogalma*: „Az ‘egy’ terminus nem az ‘egész szám egy’-t jelenti, mely egy összetett speciális fogalom, hanem a határozatlan ‘egy’, a határozott ‘a’ vagy ‘az’, a mutató ‘ez’ vagy ‘az és a vonatkozó ‘amely’, ‘ami’ vagy ‘ahogy’ névmásnak egyaránt alapul szolgáló általános fogalmat.”^[34] Hozzáteszi, hogy a legvégső fogalom az „új együttlenség létrehozása”.

Az Egy tehát: az *Abszolútum*, amely azonban *nem* az Isten. Liptay Lothar így elemzi Sankara felfogását: „A személyes Isten, a hinduk hatalmas Ísvara-ja maga is e káprázat szülötte, s egyben közvetítője. A minden konkrétumtól mentes abszolútum, a Brahman nem azonos vele, csak végső, transzcendens aspektusát képezi – mint egyébként minden másnak is.”¹⁰(Természetesen számos olyan felfogás van, ami az Abszolútumot *azonosnak tételezi* Istennel.)

Ez azonban csak egy filozófiai-logikai Egy. Ez még nem a nem-kettőzöttség elmélete. A probléma az, hogy az Egy (az Abszolútum vagy/és Isten) *nem fogható fel* a Megfigyelő vagy az Értelmező normál éber tudatállapotában. Az Abszolútum és az Isten az egyetlen valósággá csak az Isten-tudatban vagy az egység-tudatban válik. (Ezért a klasszikus vagy a modern filozófia¹¹ is csak addig mehet el, mint például A. N. Whitehead.) A metafizika és a metafizika-tudatállapot viszont eljuthat oda, ahova csak a legmagasabb rendű bölcsék¹² látnak el: semmi sincs, Isten sincs, csak az Önvaló, amit fordíthatunk Abszolútként, s amit az egyszerűbb lelkeknek Istennek mondhatunk. Ez azonban ne gyengítse el a figyelmünket, mert az egység-tudatban már nincs szükség „valamiféle *bhāvanāra* (egy megszemélyesített isten vagy istenség mély érzelmekkel és vallásos érzéssel éthattott kontemplációjára).”¹³

Most nincs lehetőség, hogy mindegyik fogalmat több tudomány és több vallásfilozófia alapján integráltan elemezzük. Mindenesetre az előbbi táblázatban – a teremtés önmozgását, önfejlődését – vizsgáltuk fentről lefelé. Ennek alapján megkonstruálható a komplex világszerkezet, avagy az *egyesített logikai tér, avagy valóság/tudat szerkezet*. Ha valaki mindenáron maradni akar a tudomány ismert határainál és kompetenciáinál, az a táblázat tetejéről és aljáról tegyen zárójelbe egy-két szintet.

---

¹⁰ Liptay Lothar, 2006: Az Abszolútum, www.evilonline.hu (A Stratégiautató Intézet – 2006. ápr. 21-én rendezett – Abszolútum konferenciáján elmondott vitaindító előadás írott változata.)

¹¹ Jacques Derrida kiindulópontja sem más, minthogy a „puszta ész határain belül” próbálja elgondolni vagy megjeleníteni a vallást. (Derrida, J.: Hit és tudás (Brambauer, Pécs, 2006) Eredeti kiadás: Original title, Foi et savoir, Les deux sources de la religion” aux limites de la simple raison, Jacques Derrida and Gianni Vattimo, *La religion*, Paris, Seuil, 1996, 9-86.

¹² „Az, hogy a mindig és mindenhol jelen lévő, mindent átható és önfényű Önvalót, a valóságot nemlétezőnek tekintjük, míg a mindig és mindenütt következetesen nemlétezőnek bizonyuló egyéni lelket (dzsiva), világot (dzsagat) és Istent (para) létezőnek tekintjük, a májának tulajdonítható.” Srí Ramana Maharsi Összes Művei (Filosz, 2006) 78.o.

¹³ i.m. 84.o.

Egyesített logikai metatér (táblázat, gömbszerkezet helyett)

Lépcsők száma	Lépcsők neve	Tudat-szintek	Váltás-szintek
Első szint	Abszolútum (Egy, végtelen, Isten, stb.), vagy az Abszolútum, amelynek megnyilvánulása Isten	Tudatfeletti – vagy csak ez a tudat, avagy az abszolút tudat	+ Az Abszolútum megnyilvánulása szellemé
Második szint	Szellem (Egy megkettőződése, bölcsesség, tudás, információ)	Tudás – ami szintén tudatfeletti, avagy a tudás sűrűsödése, koncentrációja és maga a tudatosság	+ A szellem önmozgása, önfejlődése
Harmadik szint	Tudat (Az első két szint a tudat segítségével végzi a teremtést, kezdve a hangtól az információig)	Tudat – a tudás hozza mozgásba a tudatot; a tudat holografikus formáló-teremtő erő	+ Abszolútum és a szellem átváltása információvá, anyaggá, természetté
Negyedik szint	Természet (fizikai-biológiai valóság, a teremtett világ)	Természeti, kozmikus tudat – vagy a szubatomi szinten magasabb tudatállapot	+ Az anyag átváltása (s egyesülve a tudattal) emberré
Ötödik szint és visszafelé az első szint	Ember (Az ember megtapasztalva az első négy valóság/tudat szintet képessé teszi magát arra, hogy az ötödik szintről elinduljon visszafelé, lehetőleg az első szintig).	Éber tudat(ok), transzcendens tudat, kozmikus tudat, Isten-tudat, egység-tudat	+ Az első természet átváltása a második természetté
Visszafelé: második szint	Második természet (Az ember által létrehozott második természet, avagy a három+egy dimenziós civilizációs önteremtés)	Természeti tudat emberi tudattal vegyítve – szubatomi szinten magasabb tudatállapot	+ A konstruált természet átváltása közösséggé
Visszafelé harmadik szint	Közösség, társadalom, avagy az emberiség tudata és annak intézményesülése (Az ember és természet, valamint ember és ember együttműködése)	Közösségi és társadalmi tudat, avagy az ember önteremtő képességének gyakorlása	+ A Közösség átváltása tudássá, szellemé
Visszafelé negyedik szint	Kollektív szellem (Az ember és az emberiség által létrehozott összes információ és tudás)	A kollektív tudás tudata (szellemi tudat)	+ A kollektív tudás transformálása isteni tudássá
Visszafelé ötödik szint	Az egyén és az emberek közös isten-tudata, avagy Abszolútum-tudata	Az emberiség vallások feletti közös (isteni) tudatfeletti szintje	+ Az egyéni isteni tudatok összegződése az Abszolútummal

---

Ez az ábra-modell már érzékelteti, hogy ebben a formájában félig-meddig használhatatlan, hiszen az ötödik-hatodik szint igazán már csak egy *gömbszerkezetben* ábrázolható jól. (Ennek ellenére az összefüggések nyilvánvalóak.)

A világszerkezet egyúttal a logikai tér megnyilvánulása. Mi is tehát ez a bizonyos *logikai tér*? Egyrészt az univerzális új metatudásból építkezve, másrészt a tudatos szint mögötti-fölötti kollektív tudatból és tudattalanból inspirálva *képesek lehetünk* a logikai rendszer képét (legalább találó szimbólumát, majd a szimbólum mögötti konkrétumát) előhívni vagy megszólítani. Ha most valaki esetleg megkérdezi, hogy *milyen* logikai teret rajzolunk meg majd, először is – jobb híján – azt válaszoljuk, hogy egyelőre nem vagy nem nagyon tudjuk ezt, de aztán óvatosan avval folytatjuk, hogy koncentrált külső-belső figyelemmel, néhány korábbi felismeréssel és a metaelméleti gondolkodással talán megnevezhetjük az *ismeretlen természetűt*. Saját korábbi logikáinkból folyton páráként el-ejtűnő új logikai térképet. A (meta)logikai (meta)teret.

Abban sem vagyunk biztosak, hogy a címben meghirdetett logikai tér fogalma garantáltan megfelelő, ám egyelőre úgy gondoljuk, hogy szemléleti kiindulópontnak most ezt tűnik a legalkalmasabbnak, miközben az egyszerre személyes és kollektív tudatból-tudattalanból olyan jelzéseket kapunk, hogy a logikai metatér *nemcsak szimbólum*, hanem *létező valóság* is, hiszen több dimenzióban, különböző logikai tereket, eltérő logikaitér-típusokat takar.

A logikai rendszert a magunk részéről – sok kiváló természetkutatatóval szemben – nem elsősorban fizikai vagy matematikai térnek tekintjük, hanem elsősorban *filozófiai (vagy szellemi) térnek*, vagy még tágabban *tudati térnek*, amelynek ugyan alapvető síkja vagy vetülete a fizikai vagy a biológiai tér is. Ez a logikai tér *egyszerre* a belső terünk és minden olyan dimenzió, ami túlmutat belső logikánkon, sőt látszólag tőlünk független logikai tér. Mindez bármennyire is elvont vagy összetett, végül is röviden *vázolnunk kell* a logikai tér összetett fogalmát.

Évtizedek óta belső programunk a *logikai tér* megalkotása. A logikai tér *egyszerre* elmélettér és az új tudomány szerkezete, *egyszerre* tudás és tudattér, *egyszerre* személyes tér és kollektív tér, *egyszerre* valóság és nem valóság, miközben *egyszerre* tér és térnélküliség, *egyszerre* matematikai és filozófiai tér, *egyszerre* az új világkép és annak szimbóluma. *Egyszerre* csend, zaj és hang, *egyszerre* fény, árnyék és fénynélküliség, *egyszerre* a semmi és a minden, *egyszerre* absztrakt és konkrét, *egyszerre* üres és csordultig teli. A tér *egyszerre* fizikai, biológiai, társadalmi, szellemi és transzcendens tér. *Egyszerre* összetett materiális és strukturált isteni tér (szakrális tér). Ez a tér a metaelmélet (tényleges és szimbolikus) magva és (önmegfigyelő-önteremtő) kiterjedése, szerkezetileg három- vagy többdimenziós tér (létra- és „gömb”-modell), sőt csavart logikai téridő. Nem hisszük, hogy ez a bonyolult téregyüttes, ez a téridő-dimenziórendszer egyetlen szempontból vagy egyetlen tudományággal leírható.

Ez a számos-számtalan logikai tér vagy egyedi térdimenzió, ez az integrált fogalmi téridő-dimenziórendszer a *metatér*. Vagy pontosabban: a *logikai metatér*. A fogalmak közötti felsorolt és a fel nem sorolt terek, idők, téridők között különböző kapcsolat, egymástól is eltérő rendszer van, ezért a logikai terek nemcsak egyszerűen véletlen halmazt mutatnak, amint nemcsak szigorúan

---

ok-okozati kapcsolathálózatot jelentenek. A nyelvi-fogalmi terek önmagukban és együttesen *egyszerre* alkotnak zárt és nyitott szerkezetet, s ez a szerkezet lehet hierarchikus vagy nem hierarchikus, lehet egyszerű kétdimenziós falusi fűtca és hihetetlenül bonyolult logikai hipertér. Hipotetikusan kívül és belül minden lehet, miközben a térösszetartó, egyensúlyt tartó erők sem szűnnek meg. Ez egyszerre *determinisztikus* és *nem determinisztikus* fogalmi-gondolati térhálózat. A logikai tér tehát egyetlen egyoldalúsággal sem fejezhető ki, és semmi sem indokolja, hogy önmagában egyetlen eddigi térvíziót kizárólagosnak fogadjunk el. Mozgás és mozdulatlanság: *egy*.

Egy-egy logikai térben számos-számtalan alkotóelem van és lehet – a magunk részéről *mindegyiket* téridő-elemnek tekintjük. Absztrakt értelemben: minden logikai alkotórész önálló tér – avagy téridő, de ebből egyáltalán nem következik, hogy minden téridő-elem azonos típusú, miközben szükségképpen lehetnek egyforma vagy azonos logikai térépítő „kockák”. Az elméleti titok természetesen az, hogy a logikai terek között milyen átjárók vagy átjárhatatlanságok („ajtók”, „ösvények”, „falak”, „féregjáratok”, vagy többek között éppen „szakadékok”, netán „hidak”) vannak.

A logikai metatér, vagy metalogikai tér, vagy új logikai tér egyelőre *ismeretlen* vagy *nem megfelelően megismert*. Nem biztos, hogy azonos bármelyik eddigi logikai tér/téridő-hipotézissel. Ebből nem következik, hogy mások korábban, időben sokkal korábban, vagy velünk párhuzamosan, éppen most ne ugyanezt vagy hasonló *metalogikai metatert* alkotnának meg. Nincs jelentősége, hogy egy vagy sok logikai metatér születik, mert egyik térkonceptió sem üthet el nagyon a másiktól, ha valóban egységes metatérben gondolkodik, ugyanakkor minden egyén/személy – részben autonóm metatérként – egyedi logikai teret teremt. Merthogy a logikai tér minden szinten egyszerre *teremtő és teremtett*. A logikai metatér azért is szükségképpen *ismeretlen*, mert egyrészt egyelőre nincs olyan nyelvi kifejezés- vagy fogalomkészlet arra, amiről beszélni szeretnénk, másrészt – éppen ezért – pontosan azt sem nagyon tudjuk megnevezni, amiről beszélni szeretnénk. Még abban az esetben sem, ha a logikai teret *szimbolikus fogalomnak* tekintjük.

A ténybeli és szellemi homálynak sok más oka is van. A logikai térben ugyanis *egyszerre* van külön-külön igen és nem, valamint meglegyetésként együttes *igen/nem* pozíció is. A fogalmi tér természetesen egyúttal idő, és a tér nemcsak három vagy az idővel négy dimenzió, hanem n számú, tehát *végtelen dimenzió* (és: fraktál, vektor stb.). Ludwig Wittgenstein – az arisztotelészi logika folytatásaként – még úgy gondolta, hogy egy-egy kijelentésnek a valóságot *igenre* és *nemre* kell meghatároznia. Ma már – felfogásunk szerint – a klasszikus igenre-nemre egyszerűsítő logika csak a logikai tér fizikai valóságának három terében érvényes. Az igen-nem logika korszaka tehát véget ért, és a logikai tér alapvető logikai státusa ismét vagy most először az *egységes igen/nem*.

Az elmúlt száz évben a tudomány változása szétfeszítette a csak *igenben* és *nemben* gondolkodó logikát. Neumann János vezette be a harmadik logikai státust, a *lehetet*, majd a poszt-koppenhágai szemlélet hozott két új pozíciót, a *meghatározatlant* (a még nem igazolható) és az *értelmetlent* (azt, ami örökre igazolatlan marad?). Így aztán a huszadik század utolsó harmadára kialakult a *kvantumlogika* első lépcsője: (1) értelmezhető (igen, igaz, van), (2) a nem

---

értelmezhető (nem, hamis, nincs), (3) értelmezhető/nem értelmezhető (igen/nem, lehet), (4) értelmezetlen (meghatározatlan, zaj stb.). Ennek alapján az új tudomány már *másképpen gondolkodhat* a valóságról és a tudatról, illetve mindkettő különböző szintjeiről és dimenzióiról. A logikai metatér (maga a megnyilvánulatlan) alapja és lényege az értelmezhető/nem értelmezhető logika. Ami már vagy még értelmezetlen, az semmiképpen *nem azonosítható* a nem értelmezhetővel, ráadásul a logikai metatérben elméletileg nem lehetséges az örökre meghatározatlan.

A logikai tudománynak *nincs* többé határa és *nincs* csak kísérletileg igazolható tudomány. Ezért *sincs* többé külön tudomány, külön vallás, külön művészet vagy külön mesterséges intelligencia. Az általunk elfogadható új logikai metatérben így már kénytelenek vagyunk *meghaladni* a kvantumlogika első állapotát is. A jövő logikai rendszere: a *fogalmi-nyelvi gömbtér*, amelyben minden logikai státusnak n számú logikai pozíciója van, miközben a logikai gömbtér külső-belső csúcspontjaiban felfedezhetők a stabil *igazságok*.

9. (A metafilozófia gömb-modellje)

Az új tudomány akkor és azzal kezdődött, amikor látványosan kiderült, hogy a megfigyelő, a megismerő *nem semleges*, de ekkor vált véglegessé a tudomány *ijedlme és magányossága*, mert ettől kezdve nemcsak önmagunk, személyes tudatunk-tudattalanunk, hanem új tudományunk is végső soron – az eddigi állítások logikája szerint – megismerhetetlen és indokolhatatlan. A tudomány hosszú vergődés és rövid (egy-kétszáz éves) diadalút után *ott van*, mint ahol elkezdte az időszámítás előtt, és *ahol elvált* a más gondolkodási formáktól, különösen a teológiától. A nagyon sokat és sikeresen megismerő euroatlanti tudomány szembesült azzal, hogy számára megint elveszett a *biztos objektivitás* és így *ismeretlenné vált* maga a megismerési folyamat is. Az ezredforduló: a tudománya *halála* – és egyúttal soha nem látott *horizontja*?

Akár a kvantumvalóságba merülünk, akár a tudatba-tudattalanba pillantunk be, *nincs semmi* objektíven megragadható. Első és utolsó menedék a *logikai metatér* megkonstruálása, ahol kísérletileg igazolt tények helyett azonban „csak” logikai érvek vannak. Közben felrémlik a természettudomány előtt is: valóság *sincs*, a valóság „csak” logikai tér. A logikai tér pedig összetett tér: információs tér, tudattér stb. A kétségbeesés totalitását hozza aztán maga után az is, hogy a logikai metatér sem objektív, hiszen *személyiségünk része-eleme*. Ezen a ponton nagyon könnyű újra bedőlni az igen-nem alapú arisztotelészi logikának: ha a klasszikus tudomány így nem folytatható, akkor *ne folytassuk* (ez a nem, a nem értelmezhető), ha a régi tudomány helyett új tudomány kell, akkor *hozzuk létre* azt (ami értelmezhető, igaz stb.), de ennek érdekében először is vessük el a nem-igen logikát. És ennek jegyében – s ez már program is – a klasszikus tudományt *egyesítsük* az új tudománnyal, méghozzá úgy, hogy új, integrált logikai metatérrel alkotunk meg. Amúgy: egyszerre kezdjünk mindent előlről, és folytassuk a legvégén, mintha ténylegesen teremtők lennénk.

A *legnagyobb kihívás* mindig az, hogy tudatában vagyunk-e néhány egyszerű fogalomnak és sejtjük-e a köztük lévő viszonyokat. Ha eltalálok a legfontosabb szavakat és tűrhetően jól érted tartalmukat, avagy hirtelen – mintha megvilágosodás érne – egy pillantás alatt, csokorba és rendszerbe gyűjtve,

---

pontosan megismered őket. Minden kertelés nélkül kijelentjük, hogy évtizedek óta egyre erősebben érezzük, hogy a keresett tudás a kezdetek (a hatvanas évek eleje óta) óta felismerhető, csak a megfelelő *nyelvi-fogalmi készlet* és az ezt megvilágító *felismeréssorozat* hiányzik. Feltételezzük egyúttal azt is, hogy saját tudatunk mintegy összefolyik (nemcsak érintkezik) az univerzális-transzcendens tudattal, de ettől még automatikusan vagy szükségképpen nem tudjuk az éber tudat felszínére emelni ezeket az információkat.

Nem azért írunk magunkról, mert bármilyen értelemben is a fontosságunkat szeretnénk növelni. Egyszerűen arról van szó, hogy *magunk vagyunk* a *megismerés*: magunkkal folytatunk megismerést, avagy a megismerés magunk nélkül reménytelen. Az elméleti fizika mintegy száz éve nem véletlenül mondja, hogy nincs a *megismerőtől független* valóság. Vagy az úgynevezett valóság mindig csak azt az aktuális képét villantja fel, amit a megismerő „behatolása” kiváltott. A probléma természetesen az, hogy a megfigyelő (tehát mi) magunkat sem ismerjük, s magunkról fontosat csak akkor és azzal tudhatunk meg, hogy megfigyelésünkkel milyen formát/lelket adunk a külső valóságnak. A *kaland tehát tökéletes*: egyfelől előre sem a benti magunk, sem a kinti világ nem deklarálható, másfelől a magunk és magunkon túli valami (valóság, tudat stb.) közötti kapcsolat oda-vissza felmutatja a valóság-látványt.

Egyik állapot sem jó: az sem jó, ha üresnek tudjuk magunkat, mintha nem lenne bennünk gondolat vagy tudás; s ugyancsak nem jó, ha a megtanult, már rutinból is használt tételsémák, gondolatdogmák töltenek el minket. Az egyik az üres, sőt lukas hordó, a másik a túlcsoordult hordó állapota. Ahhoz, hogy most a logikai teret felvázoljuk, az a helyes, ha kitisztítjuk magunkat. Nincs más feladat, mint letakarítani magunkról a megtanult sémákat és dogmákat – de meddig? Nem fogalmazunk elég pontosan: talán nem is takarítani, hanem hátrébb tolni kellene a tudat előteréből a régi sémákat, s ezzel szabad és nyitott teret teremteni a tudat mélyéről feltörekvő új szavaknak, új mondatoknak, új felvetéseknek. Ehhez persze meg kell értenünk, hogy a logikai tér különböző szintjein *én/mi vagyunk* (és ugyanakkor nem vagyunk) a *logikai tér*, egyszerre befogadó, konstruáló s kivetítő tér.

Ami a téralkotás pillanatában voltunk, nem az maradunk a térkonstruálás végén. Ez úgy értendő, hogy amilyen logikai térnek tudtuk magunk, attól eltérő logikai teret hozunk létre minden szellemi alkotásban. A két tér között különbség van. Ha az új tér megszületik, akkor ettől magunk is *más térére* alakulunk. Ez a folyamat persze az éber tudat állapotában történik meg. Ezért egyrészt szükségképpen feltételeznünk kell, hogy a tudat alatt/tudattalanban ez a logikai tér már voltunk, vagy ez a tér bármikor lehetséges volt számunkra, másrészt nem szabad elfelejtenünk, hogy az önmagunkat jelentő/nem jelentő logikai tér szivacsként átfolyik, áthullámozik a közös és határtalan külső terekbe, amelyekből folyamatosan vagy aktuálisan információimpulzusokat kapunk vagy akár kérünk. Így harmadrészt – ideális esetben – *magasabb tudatállapotokba* kell jutnunk, ahol a meglévő és változó logikai tér-énem láthatóvá-foghatóvá válik, mert a látvány mondatokba öntése egyúttal a logikai tér folyamatos születését és létezését hozza magával.

Ez az első olyan szellemi alkotásunk, amelyet tudatosan úgy akarunk megírni, mintha egy szakrális királyként (és ugyanakkor az utolsó teremtett lény-

---

---

ként) *szellemi országot vagy várost* teremtenénk. Ez az ország: önmagunk, avagy mi vagyunk mint logikai tér; de ezt az országot, új „birodalmat”, avagy önmagunkat is az alkotásban teremtjük meg, de az új szellemi mű tere (mondom még egyszer: mintha tényleges térség, ország vagy város lenne) szintén logikai tér. Egyúttal ez a tanulmány és magunk is egyaránt sűrítőménye vagyunk a végtelen *univerzális-szagrális térnek*, sőt az elkészült mű – születése után – már szükségképpen elszakad tőlünk, önálló logikai térré válik, s ily módon visszahatva tovább építi a kozmikus-transzcendens teret is. Egy könyvben pedig minden egyes tanulmány sajátos logikai tér, s a könyv belső világában önálló elemként létezik. Ezek a különféle terek egyszerre összeolvadnak és elválnak egymástól, így egyaránt izgalmas kérdés, hogy miként értelmezzük függőségüket és függetlenségüket, és hogyan definiáljuk a logikai térszintek és a térelemek közötti átjárásokat.

Nézzünk szembe a *korszak – egyaránt régi és új – dilemmáival*: egyesíthető-e a tudomány és a vallás (sőt a művészet is), vagy pontosabban a tudományelmélet, a valláselmélet és művészetelmélet; vagy másképpen az eltérő elméletforrások *közös logikai térben való egyesítése* eredményezhet-e metafizológiát? Minket az a kérdés nem foglalkoztat, és nem is irritál, hogy az európai felvilágosodásból eredő tudomány zöme pillanatnyilag elutasít minden olyan témakört és nézetrendszert, amely az empirikus valóság kutatásán kívül esik. Mindenkinek szuverén joga, hogy saját maga és művei logikai terét *mennyire, hogyan korlátozza*, és ebből milyen tudástományokat szelektál ki. Lehet tehát csak a tudomány egyféle vektorvalóságaiban maradni, lehet csak a teológia másféle vektorvalóságaihoz ragaszkodni, s lehet csak a művészet harmadféle vektorvalóságaiban otthon lenni. De engedjék meg, hogy valaki *egyszerre akarjon létezni* minden vektorvalóságban és minden vektorvalóság fölötti-mögötti valóság-végtelenben. Nekünk az a dolgunk, hogy metateret segítsünk megnevezni, bejárhatóvá tenni, egyszerre teremteni és teremtettként feltárni.

Szerintünk ez a *sokdimenziós és sokvektoros* logikai tér az *egyetlen lehetőség*, hogy az elmúlt kétezer évben kialakult és sok kínnal-keservvel elért tudás- és tudatállapotunkat meghaladjuk. Ezért teljesen érthető, hogy magunk egyaránt igen nagyra tartjuk az időszámítás előtti sok ezer éves szagrális őstudásokat, az időszámítás előtt kezdődött és mára igen magas szintet elért tudományokat és a szintén a messzi múltba visszanyúló különböző vallások teológiáit. Három hatalmas szellemi folyó ez, amelyet most engedjünk egyszerre belefolyni az egyetlen tudás-óceánba, és egyúttal vállalkozunk a közös óceán kutatására. Egyébként *teljesen mindegy*, hogy az egyesített és egységes vizeket milyen új fogalommal kereszteljük el: akik a tudomány felől jönnek, nevezzék új tudománynak vagy poszttudománynak, akik a vallások felől érkeznek, hívják új metafizikának vagy posztmetafizikának, akik a művészet világából érkeznek, hívják új művészetelméletnek vagy poszt-művészetfilozófiának. Szabad a választás. Magunk maradunk a szűkebb metaelmélet vagy a tágabb *metafilozófia* mellett.

Az utolsó mondatokat – mint tapasztaltuk magunkban – már kifelé, a *világnak szánt* üzenetként írtuk. Ez figyelemcsökkenést és koncentrációhiányt jelez. Ezért most a koncentrációt kikapcsoljuk, és a figyelmet engedjük szétszóródni. Összehúzódnak és kiengedünk, a tér alsó szintjein vegetálunk és az éber

---

tudatállapotban is kikapcsolunk; benne vagyunk a logikai térben és bennünk is logikai tér van. A tér-együttes velünk/nélkülünk csendesen pulzál, ha a létezésen túl nem teszünk semmi tudatosat-akaratosat, a logikai tér önviszonyuló módon akkor is létezik/nem létezik.

Az általunk vázolt logikai metatér-elmélet *rendszerképe* összefoglalható. A logikai metatér ábrázolására tervezünk meg és képzelünk el egy olyan *gömb-modellt*, amelynek a külső héja nem határfelület, hanem a *végtelen*, és a közepe egy olyan pont, amely befele szintén a *végtelen*.

Ez a gömb *egyszerre valóság, egyszerre tudatállapot*, s egyszerre mind a két szempontból szimbólum. Ha ezt a gömböt kívülről nézzük, akkor a *külső valóságot/tudatot* látjuk, ha belülről nézzük, akkor az ember *belső valóságát/tudatát* észlelhetjük. A gömb mint geometriai test strukturálható, azaz egymástól elválaszthatók a gömbön belüli *szintek*, a gömbön belüli *gömb-szeletek* és például a gömbön belüli *vektorok*. Ez a gömb természetesen nem egyszerűen egy álló, mozdulatlan, üres test, hanem egészében és belső egységeiben külön is *mozgó-forgó téregyüttes*. A gömb tehát tényleges logikai metatér, csavart meta-téridő, amelynek mozgását, változását bemutathatjuk a gömb-szimbólum segítségével.

Ez a gömbstruktúra egyrészt Egy-Gömb, másrészt számtalan Gömb. Ha kívülről nézzük a szerkezetet, a gömb-mátrixot, láthatjuk az *öt szintet*:

(1) az emberi, (2) a természeti, (3) a második „természeti”, (4) a szellemi és (5) az isteni valóság és tudat. Az elsőt nevezhetjük az emberi, a másodikat fizikai és biológiai, a harmadikat közösségi, társadalmi, a negyediket tudás- és bölcsességbeli, s az ötödiket az isteni és istenek fölötti valóságnak/tudatnak.

Ha belülről nézzük a mátrixot, akkor egymás mellett van: az egyén *személyes* fizikai-biológiai, lelki, szellemi, társadalmi és isteni valósága/tudata, amely szintén *öt szintre, öt minőségre* csoportosítható:

(1) személyes fizikai-biológiai test, (2) a személyes lélek, az interperszonális test, (3) személyes közösségi-társadalmi, (4) a személyes tudás, (5) a személyes isteni és Isten feletti valóság/tudat. A logikai térbe szervezve-láttatva mindez Egész, és az Egész részeit is Egészként szemlélve egységes természetű.

Az általam vizionált gömb-modell nagyon hasonlít ahhoz, amit Leo Schaya a kozmosz principiális vagy ideális formájának tekint. „Tisztán spirituális, formafeletti forma ez: »a Teremtés Világának« (Olam ha beria) prototípusa, amit úgy is nevezhetünk: »a Gömb, melyben mindenütt középpont van, és sehol sincs kerülete«, mert Sekhina lakja egymagában, a végtelen Mindenütt-Jelentelenség valóság.”¹⁴ Majd így folytatja: „...míg a principiális Formák területén minden egyes Pont, amely a centrum köré csoportosul, egy időben és titokzatos módon maga a Centrum: bár itt is csupán egy középpont van, e gömbben azonban minden egyes pont egy spirituális Arche-típus, Isten egy immanens Aspektusa...” A gömb-modell tehát egyszerre geometriai gömb, forma feletti gömb, spirituális gömb.

Ebből az is következik, ha az Egészet fizikai valóságnak szemléljük, abban is látszania kell a nem fizikai (vagy tudati) valóságnak, ha az Egészet szellemi

---

¹⁴ Leo Schaya: Az ember és az abszolútum a kabbala szerint (Arcticus Kiadó, 2002) 43. o. Eredetileg: Leo Schaya, 1958: L' Homme et l' Absolu selon la Kabbale (Buchet/Chastel)

---

vagy/és tudati valóságként kutatjuk, abban is láthatóvá kell válnia a nem szellemi (anyagi) valóságnak, ha az Egészet társadalmi valóságként tárjuk fel, szintén el kell jutnunk a társadalmi nem anyagi minőséghez, a társadalmi és a társadalom feletti tudathoz. A nem két-, hanem *sokdimenziós mátrix* tehát *kizárja* az alapvető tévedéseket. Adódnak meghökkentő konklúziók: a filozófiai mű (mint gondolat, személyes és/vagy kollektív tudattermék) egyszerre fizikai valóság és nem fizikai tudatminőség; másodlagos, hogy a természettudomány még képtelen igazolni a gondolat fizikai-anyagi (kémiai, genetikai stb.) hordozóit. Vagy: ha a gondolat fizikai (anyagként, rezgésként, energiaként, kódként stb.) megmarad, akkor ebből minden személyes vagy csoportos gondolat rekonstruálható.

Mi is a gondolati-logikai *kiindulópont*? Mit jelent esetünkben az Egység (az advaita)? Mi az Az? Mi a van/nincs egység? Mi a közös valóság/tudat? A válaszuk az, hogy egyszerre van valóság és a tudat, aminek nem adunk közös nevet, hanem *valóság/tudatnak* hívjuk. A kettő Egy, egységes valóság/tudat, amely folyamatosan egyikből másikba alakul, a kettő közötti átjárást a holografikus átváltás írja le, ami csak akkor igaz, ha van fizikai-biológiai anyag és van nem fizikai, nem biológiai anyag, avagy van nem anyagi tudat. Ez logikailag nem zárja ki, hogy az anyag belülről nem anyag és a tudat belülről nem anyagi típusú anyag. Egyébként ez logikailag azt jelenti, hogy az anyag átalakulhat tudattá és fordítva, tudatból anyaggá. A fizikusok némelyikével szemben ezért azt állítjuk, hogy nemcsak egyirányú holografikus váltás van (anyagból tudat/szellem/Isten), hanem *visszafelé* is van Istenből/szellemből/tudatból anyag, amelyet teremtésnek is hívhatunk. A logikai térben nincs másra lehetőség, mint teremtésre, de a teremtés nincs ellentétben a logikai tér alsó szintjén végbe menő evolúcióval.

Nos, a probléma az, hogy erre csak az Isten, csak (az abszolút) tudat vagy az erre alkalmas (istentermészetű) ember képes? A logikai metatérben tehát az *ember lényege* éppen abban ragadható meg, hogy akár isteni vagy ehhez hasonló lehetősége van – vagy minimum potenciálisan van.

Az előbbi válasz-sorozat azonban *lehet tévedés is*, ráadásul különböző okokból: például nincs valóság, nincs tudat, nincs valóság/tudat – valami egészen más van. Vagy ez a más sincs. Logikailag legalább ennyi tévedés lehet, vagy logikailag akár ennyi igazság van. A logikai tér egyszerre igaz és nem igaz, tehát a logikai tér nem zárt tér.

Az igazi kérdésekre adott válaszok egyfelől titkok, rejtélyek, csodák, másfelől mechanizmusok, eljárások, képletek, szavak. A szemlélő nem érezhet mást, mint hogy a válaszok megfogalmazása meghaladja normál képességeit, miközben az evidensnek látszó feleletek mögött nincsenek igen/nem valóságok és tudatállapotok.

Íme, a kérdések, *először a vertikális szerkezetről*: Miért éppen *négy* alapszintet feltételezünk? A négy alapszint között *milyen viszonyhálózat* van? Az alapszintek között *milyenek az átjárók*? Az átjárókon való átjutásokhoz *milyen képességek, felkészültségek* kellene? *Másodszor, a horizontális szerkezetről*: A párhuzamos gömbök/gömbrétegek között melyeknek van *prioritása*? A párhuzamosan létező valóságok/szintek között *milyen viszonyrendszer* van? Milyen átjárók, átjárások *léteznek vagy nem léteznek*? Az ember *hogyan közlekedhet, hogyan léphet át*, mit nyer vele?

Az *alapidilemmákból* néhány mintakérdés: 1. A gömb-modell jó vagy rossz analógia, megfelelő szimbólum-e vagy nem? 2. Ha nem megfelelő a logikai tér, akkor csak közhelyeket sugall vagy még azokat sem? 3. Ha nem tudunk elszakadni az igen/nem gondolkodástól, nem érthetünk meg semmit? 4. Ha a gömb-modell jó/tökéletes modell, olyan valóság/tudat tárul fel, ami eddig ismeretlen vagy nem értett (azaz: eddig értelmezetlen) volt? 5. Ha az értelmezetlen részben értelmezetté vált, az értelmezettséget hogyan tudjuk kontrollálni?

Minden dilemma ellenére a gömb-modellt *elfogadásra ajánlom*. Így eljutotunk oda, amit célnak tűztünk ki: a metafizikai egységelmélet megfogalmazását. Ez azonban nem pusztán egy üres logikai váz, hanem minden kérdésfelvetés megválaszolására *értelmezési keretet* nyújt.

Ha mondjuk az összetett DNS-modellt szeretnénk felépíteni, akkor a gömb-szerkezet szerint a DNS-nek egyaránt lennie kell fizikai és posztfizikai, információs, vagy szellemi és tudati és/vagy transzcendens szintjének, vektorának. És *lássunk csodát*: először a DNS-nek csak a fizikai kódoló elemeit (a fehérjekódoló géneket) sikerült megfejteni, a kutatások most már a posztgenetikai szintnél¹⁵ (és a fraktáltermészetű nem kódoló, „tervrajzot” tartalmazó elemeknél) tartanak, mert egyre valószínűbb, hogy a DNS-ben is nem elsősorban a fizikai szint a lényeges, hanem az *információs szint*¹⁶, amelyet hipotézisünk szerint még messze nem értünk. És a gömb-modell kiadja a „fehér foltot”, hiszen a tudomány még nem kutatja, ám valószínű, hogy minden DNS-nek van egy *nem fizikai* (szellemi vagy transzcendens) párja, amit talán csak évtizedek múlva fedeznek fel és tudnak igazolni. A logikai tér azonban már most is *felismerhetővé teszi!*

10. (Világ- és tudatszerkezet hipotézise)

A logikai metatér *szellemi tér és tudástér és tudattér* is. A gömb-modell kívülről nézve tehát a külső, az ember fizikai testén, személyiségén, tudatán túli világ. A gömb-modell vertikálisan és horizontálisan is öt (ami lehet négy vagy hat) rétegű. Ez az öt réteg a szakrális valóság/tudat, a tudás-valóság/tudat, a természet-valóság/tudat, az ember, az egyén valósága/tudata s a közösség-valóság/tudat. Az általunk megtervezett logikai metatér tehát kívülről nézve négyesintés, egyszerre valóság és tudat. Régi dilemma, hogy az eredeti régi és a lehetséges mai-holnapos világszerkezet hogyan nézzen ki, és a metaelmélet alapján hány emeletből vagy hány lépcsőből álljon. Végül is amellet döntöttünk, hogy ez ne legyen több, mint öt szint vagy öt gömb-emelet, de mindegyik rétegen belül meghatároztunk felső és alsó szintet. Ezért például a természet-valóságot/tudatot szükségképpen szétbontottuk a természeti és a második természetet jelölő rétegre, hiszen a földi civilizációban az ember az eredeti természet mellett és gyakran az eredeti természet rovására létrehozta a második természeti valóságot/tudatot. Hasonlóképpen kétrétegűnek látatjuk

---

¹⁵ Az új tudomány (postgenetics) Budapesten született meg, ahol 2006 őszén megalakult a Nemzetközi Posztgenetikai Társaság (International PostGenetics Society). www.junkdna.com/postgenetics

¹⁶ A posztgenetikán is túlmutató új tudományra példa: P. P. Gariaev, 1997: Volnovoj Geneticsckij Kod (Insztitut Problem Uprablenija RAN)

a szakrális valóságot/tudatot, az alsó szint az egyistenek valósága/tudata, és az istenek fölötti szintet pedig az abszolútum kitágított fogalmával jelezzük.

Világszerkezet 1. A külső világ szintjei

sorszám	(meta)tudat	(meta)valóság	
1.	5.	felső szint: <i>Abszolútum-tudat</i> alsó szint: <i>Isten-tudat</i>	felső szint: <i>Abszolútum</i> alsó szint: <i>Isten</i>
2.	4.	felső szint: <i>bölcsesség-tudat</i> alsó szint: <i>tudás-tudat</i>	felső szint: <i>kollektív szellem, kollektív bölcsesség</i> alsó szint: <i>tudás</i>
3.	3.	felső szint: <i>második természet- és környezet-tudat</i> alsó szint: <i>természet-tudat</i>	felső szint: <i>második természet (épített természet és környezet)</i> alsó szint: <i>(első) természet</i>
4.	2.	felső szint: <i>személyes tudat</i> alsó szint: <i>emberi tudattalan</i>	felső szint: <i>személyiség</i> alsó szint: <i>ösztön-ember</i>
5.	1.	felső szint: <i>társadalmi tudat és tudattalan</i> alsó szint: <i>közösségi tudat és tudattalan</i>	felső szint: <i>globális, kontinentális, nemzeti, lokális társadalom</i> alsó szint: <i>közösség (család, törzs stb.)</i>

A külső világ így valójában *tízrétegű*, de a jelentéskülönbségek az öt alaprétég között vannak. Ha ezt a külső valóságot *felülről lefelé* vizsgáljuk, akkor ez nem más, mint a teremtés útja, amelyben az abszolútum az istenek segítségével előbb létrehozta a bölcsességet és a tudást, majd ennek segítségével befejezte a teremtést, a természet és az ember-közösség létrehozásával. A táblázat nagyon markánsan érzékelteti, hogy az, ami minden szinten teremtődött, az szintén két különböző minőség, egyfelől tudatminőség, másfelől a tudatminőség anyagi valósággá válása. Ha ezt a külső világot *alulról felfelé* vizsgáljuk, akkor ez nem más, mint a teremtettség rendszere, amelynek keretében az élettelen anyagból létrejött az értelmes, gondolkodó lény, az ember, aki megteremtette saját közösségét és társadalmát, és mindehhez igyekezett megérteni a bölcsességet és bővíteni a tudást.

A huszadik század végén az emberi gondolkodás még mindig *két pólust* testesít meg. Az egyik csoport változatlanul csak racionális anyagközpontú, kísérletileg igazolható, materiális világot lát, a tudomány feladatát csak abban határozza meg, hogy az anyagi-természeti világot kutassa. A másik csoport – elsősorban a vallások hagyományait folytatva – a szellemi és szakrális valóságot és tudatot (vagy főként ezeket) vizsgálja. Az általunk létrehozott logikai metatérben mind a két csoport *teljes gondolkodási spektruma* megtalálható: a materialista gondolkodás a külső világ alsó két szintjét, míg a szellemi és/vagy istenközpontú gondolkodás a két felső szintet fedi le. Az anyagelvű gondolkodást ugyanakkor még az is jelzi, hogy a külső világ táblázatban felvázolt rendszerképek zömében csak a jobb oldalát, a metavalóságot tekintik valóságnak.

A logikai gömbben ez az öt alapszint nemcsak vertikálisan és horizontálisan tapasztalható, hanem egyúttal ez az öt alapszint a gömb belsejében és a gömb felszínén *több pólust* képvisel, azaz a gömbnek nemcsak alsó, felső s középső pólusa van, hanem ugyanilyen formában nyugati, keleti és középső pólusa

is. Erre azért van szükség, mert a teljes gömbön belüli több alappólus-szint ugyanolyan természetű és formájú, mint az egész logikai gömb. Másképpen fogalmazva, minden szinten és minden póluson az egész gömb megtalálható, csak éppen más-más elem a domináns és a meghatározó. A logikai metatér tehát egy rendkívül összetett szerkezet, amely úgy is elképzelhető, hogy az egész gömb maga a több világegyetemet szimbolizáló, végtelen méretű brán, amelyben az öt szint és a több pólus mindegyike egy-egy brán és mindegyikben végtelen számú brán található.

Ha a logikai térben a gömb egy vagy akár – az előbb jelzett modell alapján – többszörös középpontjába helyezkedünk, akkor megláthatjuk, megérthetjük és így feltárhatjuk a belső világot és annak szerkezetét. Mindjárt megjegyezzük, hogy ez a belső világ szintén két logikai tartományt foglal magában, a *meta-valóságot* és a *metatudatot*, hiszen az ember egyaránt természeti és szociális test, valamint szellemi és transzcendens test. Ebben a gömb-modellben a személtelen abszolútum vagy többek között a személyes bölcsesség – régi szemlélettel mondva – objektívalódott valóság, míg nemcsak személyes Isten-tudatról, hanem személyes Abszolútum-tudatról is vagy a személyes tudás-tudat mellett, személyes bölcsesség-tudatról is beszélhetünk. A logikai metatér így minden eddigi gondolkodásnak megadja az önálló helyét, és rendszerbe szerzésükkel meghatározza az egymás közötti viszonyait.

A metagömb-struktúra mint *belső világ* hasonló módon írható le vagy mutatható meg geometriailag.

Világszerkezet 2. A belső világ szintjei (világ az emberen belül)

sorszám	(meta)tudat	(meta)valóság
1. 5.	felső szint: <i>személyes Abszolútum-tudat</i> alsó szint: <i>személyes Isten-tudat</i>	Felső szint: <i>személtelen Abszolútum</i> alsó szint: <i>személyes Isten</i>
2. 4.	felső szint: <i>személyes bölcsesség-tudat</i> alsó szint: <i>személyes tudás-tudat</i>	felső szint: <i>személyes bölcsesség</i> alsó szint: <i>személyes tudás</i>
3. 3.	felső szint: <i>személyes kozmikus tudat</i> alsó szint: <i>személyes test-tudat</i>	felső szint: <i>személyes agy, elme</i> alsó szint: <i>személyes fizikai-biológiai test</i>
4. 2.	felső szint: <i>személyes (ön)tudat</i> alsó szint: <i>emberi tudattalan</i>	felső szint: <i>személyiség (egók, ének)</i> alsó szint: <i>személyes ösztönök, érzelmek</i>
5. 1.	felső szint: <i>személyes társadalmi tudat</i> alsó szint: <i>személyes lélek-tudat</i>	felső szint: <i>személyes közösségi lélek (öslélek, kollektív lélek)</i> alsó szint: <i>személyes lélek</i>

A belső világ – a külső világhoz hasonlóan – öt alaprétetet különböztet meg, amelyek tükörvalóságai és tükörtudatai a külső világ alapréteteinek, illetve ez visszafelé ugyanúgy igaz, tehát ebben a logikai metatérben a külső és a belső világ között folyamatos szinkronitás és aszinkronitás van. A titok itt is ugyanaz: milyen átjárások vannak a két világ között, és az egyes ember az átjárók közül melyiket és hogyan használja? Minden észlelő vagy megfigyelő a

---

maga filozófiája alapján eldöntheti, hogy ezt az egységes külső és belső világot (réteget, faktort, dimenziót) a rendszer melyik pozíciójából vizsgálja, s ennek megfelelően minden filozófiának (lásd objektív idealizmus, szubjektív idealizmus, objektív materializmus, szubjektív materializmus stb.) létjogosultsága van, de a logikai rendszer látványosan dokumentálja, hogy önmagában egyik sem a teljesség, és a logikai térből mindegyik nézetrendszer csak korlátozott számú dimenziókat vagy rétegeket lát.

Ebben a különös szerkezetű, furcsa formájú logikai gömb-modellben egyszerre *többféle lépcső* (vagy más metaforát használva hágcsó) található. Az egyik a külső és a belső végtelent köti össze, a másik a felső és az alsó rétegek közötti közlekedést teszi lehetővé. A szerkezet nemcsak azt szimbolizálja, hogy mi volt a teremtés s az evolúció útja, hanem azt is, hogy a valóságnak és a tudatnak milyen folyamatos belső rezgést, fluktuációt, hullámozást vagy lépcsőjárást kell beteljesítenie. A logikai gömbtér szükségképpen időtér is, még hozzá több típusú időtér, mert a gömbrétegek és a gömbpólusok mind más időstruktúrát fejtenek ki. A földi időszámítás csak a külső világ alsó két szintjén értelmezhető. A geometria szabályain is túllépő logikai metatérben viszont egyaránt *tételelesen definiálható* a világszerkezet és az ember komplex, szintén strukturált valósága/tudata.

A gömb-modell tehát egyszerre bemutatja és szimbolizálja a logikai teret, s ugyanakkor a metaelmélet és metafizika *szerkezetét és hálózatát*.

Utóirat: A külső és a belső világszerkezetet is egyesítő metaelméletet egy ma már ismeretlen magyar filozófus/teológus, Muzsnai László kísérelte meg – több mint hatvan évvel ezelőtt – megfogalmazni.¹⁷ Néhány összefoglaló idézet: „Az alap- és a csúcspölcselet is azonban rendszerben összefogható. Ez a modern bölcseknek: Fichtének, Schellingnek és Hegelnek, sőt Kantnak is az egyik legtitkosabb vágya. Ezt a kialakítandó bölcseletet fogja ábrázolni majd a négyzetes alapra épülő csúcspiramis.”¹⁸ „E kísérlet szerint a nyugati tudományeszmé megdőlt. Mert a hagyományos aristotelesi logika és metafizika mellett lehetséges egy más, egyetemesebb, sajátosabb és általánosabb logika és metafizika is.” „Ezáltal igyekeztünk kibékíteni egymással Aristoteles realizmusát és nominalizmusát, továbbá az újkori realizmust és idealizmust. Megkíséreltük továbbá tételekbe foglalni az emberi és az isteni én kezdő elvének lényegviszonyait is.” „Ezáltal igyekeztünk kibékíteni egymással a naturalizmust és spiritualizmust, valamint a humanizmust és a divinizmust, továbbá a szubjektivizmust és az objektivizmust. Az emberi és az isteni én, valamint a vég közös logikai szerkezete kibékíti egymással a filozófiát és a teológiát is.”

Ma már lehet, hogy nem ugyanígy fogalmazzunk meg a célokat, az elvégzett munkát sem ugyanígy értékelnénk, s elképzelhető, hogy a gömb-modellt nem váltanánk fel a négyzetes alapra épülő csúcspiramis-moddellel, de a Muzsnai Zoltán (és mások) által elkezdett szellemi út folytatható. Az új tudomány, az új filozófia, az új metafizika és persze az új logika *ma még inkább* lehetséges.

---

¹⁷ Muzsnai László, 1943: Magyar metafizika és logika. (Budapest) Ha a szerző nem magyar lett volna, vagy legalábbis nem magyarul írta volna ezt a könyvét, könnyen lehet, hogy már akkor vagy azóta is világhírű gondolkodó lenne. Messze megelőzte korát.

¹⁸ U.o. 24. o.

11. (Befejezésül néhány mondat a személyes történetről)

Talán van abban valami *különös és magyarázhatatlan*, hogy éppen Közép-Európában, ezen belül Magyarországon, és éppen a szellemileg legkorlátoltabb korszakban (az ötvenes évektől a kilencvenes évek végéig) születik meg egy új típusú gondolkodás és filozófia körvonala: a *metaelmélet és metafilozófia*¹⁹.

Ott tartunk most, ahol talán *kezdeni* kellett volna. A hatvanas évek közepén vagy végén, de akkor és ott ez nekünk nem sikerült. Lehet, hogy maga a lehetőség is csak utólag és csak logikailag feltételezhető. Az új évezredben viszont *először* van esély arra, hogy azt az elméleti (és posztelméleti) rendszert, egyúttal rendszernélküliséget, avagy egyesített egészelméletet, térelméletet megfogalmazzuk,²¹ amit negyven-ötven éve keresünk, miközben olykor a gondolkodás- és a megvilágosodáskutatást zárójelbe tettük más feladatok, főként helyi értékű látszatfeladatok miatt. Személyesen legalább negyven éve tapasztaljuk, s ezért tudjuk, hogy saját elménk és tudatunk – anélkül, hogy különösebben befolyásolnánk – úgy működik, hogy a részletekből *össze akarja rakni* az egészet, avagy folyton hierarchikus és/vagy hálózati *logikai rendszert* épít, és szüntelenül a csúcselemekre, csúcspontokra koncentrálnak.

Miért csak *mostantól kezdve* sikerül, vagy csak sikerülhet ez?

1. Évtizedekig nyilvánosan sem mondtuk mindig ki, bár egyre inkább tudatában voltunk annak, hogy a huszadik század második felében, és azóta is a *fennálló korszelemmel*, különösen a közép-európai és magyar aktuális szellemi alapvetésekkel visszatérően *nem tudunk (vagy csak részben akarunk) azonosulni*. Ez nem hozott külső botrányt, de a botrányt belül mégis megéltük.

2. A korlátolt szellemi bura alatt azonban akkoriban is volt *csökevényes, részleges virágzás*, vagy legalábbis nőttek (a kor alacsony horizontjához képest) *új és provokáló szellemi hajtások*. Ezt ünnepeltük, de azért az általános tudáshiány maradt. A legvéletlenebbnek látszó eseménysor az volt, hogy sokszor egyetlen olyan tartós munkaviszonyba sem léptünk, s ugyanakkor nem is engedtek volna minket szívesen ilyen szerepbe, ahol a fennálló szellemi – ideológiailag kvázi-szentségű – klímát felforgathattuk volna, ám ez a *személyes beavatkozási-változtatási kísérlet* valójában akár *megronthatott* vagy *megvakíthatott* volna minket is. (A felül lévő nem minket védtek, de az elutasítás ugyanakkor védetté tett.) A hazai helyi értékű gyökértelenség és talajtalanság mintegy előfeltétele volt a gyökerek visszatérítési igénye megjelenésének s az új talaj építési kísérletének, ami paradox módon egyúttal érzelmileg-lelkileg ugyanúgy – következmény jellegű – *újabb gyökértelenséget-talajtalanságot* okozott.

Nézzük tovább: 3. *Gyönyörű korszak* volt a huszadik század második fele: a szocialista pártállam ideológiai konstrukciók tobzódásában merült ki, amelyek viszont – részben a kollektív tudatban, részben a köztudásban – *széles kö-*

¹⁹ Metaelmélet, metafilozófia. 2005, szerk: Varga Csaba (Stratégiakutató Intézet)

²⁰ Új gondolkodást? Új paradigmát? Új tudást? Új tudatminőséget?

²¹ Tudatosan használók/használnak egyes szám első személy helyett többes szám első személyt. Evvel szeretnénk viszont távolságot tartani önmagunktól és a személyes jelleget minél inkább másodlagossá tenni. Szeretnénk mindent elhárítani, ami esetleg saját fontosságunkra utalna. (És végül, miután a kvantumpszichológia szerint az egyén mindig több személyből-személyiségből áll, így a többes szám ezért nemcsak indokolt, hanem akár kötelező is lehet.)

---

rű dekonstrukciókat indítottak el. (Lehet, hogy a fél-globális szovjet birodalom hamarabb élte meg a posztmodernizmus dekonstruktív szellemi állapotát, mint a fejlett Észak társadalma?) Minden előző és minden akkor létező nézetrendszer önpusztító-önleépítő állapota miatt nekünk már nem volt igazán érdekes, vonzó vagy szellemi lármát okozó folyamat az addigi *politikai vagy szellemi nagytörténetek* megkérdőjelezése. Azt tapasztaltuk, hogy Magyarország gyakran homlokig süllyedt az önfeladó érvénytelenítésekbe, s a korlátolt cselekvési lehetőségek elutasításába is („úgysem lehet tenni semmit”). Mi magunk (magunk is) voltunk azonban a megkérdőjeleződés, még hozzá sokáig a kilátástalan megkérdőjelezettség. Ám ez egyúttal hasznos paradoxon volt, mert szükségképpen nemcsak a kort, hanem gyakran *magunkat is* megkérdőjeleztük.

4. Ezért (ezért is) a dekonstrukciók aprólékos, szisztematikus közhírré tétele meglehetősen unalmasnak, bár érzelmileg feszültségoldónak látszott, így látszólag egyetlen normális alternatíva volt: *háta fordítani*. Tegnap és ma is folyamatosan háta mutatni a jelen tyúkudvarának, háta a jelen szellemi dogmáinak, s egyúttal lehetőleg – micsoda finomság – a *jövő elé ugrani*. A korszakok balga jövőképe ugyanis ismétlődően a jelenképe volt, mert a nem létező, hamis jelenállapotot szerette volna jövővé és igazzá maszkírozni, ami ugyanúgy eleve szintén hamisnak és lehetetlennek tűnt („a létező szocializmus emberszabásúvá tétele”, majd „a rendszerváltás szabadságának és demokráciájának beteljesítése”). A jövőt kutató *kvantumugrás* vált tehát egy második alternatívává, avagy ez a magatartás jellemzett minket is – úgy gondoltuk, nincs más út, mint *utópiát konstruálni*.

5. A kulcsmozzanat, s egyben váltásmozzanat szükségképpen ez volt: nemcsak a helyi értékű, hanem a hetvenes-nyolcvanas évekbeli, több hangadó *fél-globális, hatalomközpontú gondolkodáshorizont és gondolkodásmód* elvetése és az elvetés csendes *tudatosítása*. Később a kilencvenes évek sem hoztak változást: az államkapitalista állam helyett *kapitalista, sőt újkapitalista állam* jött, s a szocialista demokrácia helyett hiába vártuk a *részvételi demokráciát*. A jelenek csődje így tálcán kínálta fel a jövő alternatíváit.

Ismétlődően, hol villámcsapásszerűen, hol spirálban futó szellemi evolúció keretében tudatosult bennünk, hogy gyakran nem *úgy gondolkodunk, ahogy a többség gondolkodik*. Nem úgy, ahogy a preferált *korszellem(ek) diktálják*. Nem úgy, ahogy a felvilágosodás utáni európai tudomány zöme helyesnek vélte. Nem úgy, ahogy sok hivatásos tudós tette; nálunk olykor a kimagasló tudós is összemosódott a politikailag menedzselt kvázi-tudóssal. Nem úgy, ahogy szinte mindenki elfogadta²² az uralkodó szellemi dogmákat. Mindez szép lassan tudatosult bennünk, avagy azt is mondhatjuk, hogy *bement a szívünkbe*²³ az a felismerés, hogy nekünk jórészt nem az eddigi tudás-gondolkodás racio-

---

²² Megjegyzés. Ebből nem következik automatikusan vagy okvetlenül, hogy az általunk képviselt gondolkodás jobb vagy igaz. Ez csak a helyzet rögzítése.

²³ Georges Vajda: Kutatások a filozófiáról és a kabbaláról a középkori zsidó gondolkodásban. Logos Kiadó, 2000, 44. old. 15. Eredeti megjelenés: Georges Vajda, 1962: Recherches sur la philosophie et la Kabbale dans la pensée juive du Moyen Age (Mouton & Co, Paris-La Haye)

---

nális tanulmányozásával, hanem a szívünkben-tudatunkban meggyökeresedett – az „összekapcsolódásra” épített²⁴ – meggyőződésekkel²⁵ kell foglalkoznunk.

Az általunk választott magatartás kiindulópontja az új logikai tér hiányának tudatosulása volt, s ezért jövőképünk lényege nem lehetett más, mint az integrált logikai tér szüntelen keresése. Ám Magyarország tudás- és kollektív tudattörténete tele volt és van autonóm (ám nemegyszer megalázott) gondolkodókkal, akik közben virtuálisan vagy/és személyesen inspiráltak minket. A szellemi korlátokat erősítő politikai-ideológiai rendszer pedig fizikailag közvetlenül már nem, „csak” idegileg-lelkileg vagy egzisztenciálisan próbált minden ellenfelet tönkretenni vagy labilis helyzetben konzerválni. Aki ezt kibírta, rejtett szabadságot kapott. Arra kellett aztán már csak vigyázni, hogy a magyar és a kelet-európai rendszerváltások finom eltékozlásába szellemileg-lelkileg ne rokkanjunk bele. Végül már nem voltunk beleéve a szerethető, de gyakran legyalult, felszántott, megbántott korba. Maradtunk: *cselekvő tanúnak*.

A rejtett szabadság nyilvános elméletekben bújjik elő a homályból. A tudást már nem vehették el, és nem vehetik el tőlünk, ami után már „csak” az új tudatállapotokba kellett emelkednünk. Íme, ezért és így születetik meg a metafizológia.

Fontosabb irodalom

- Agy és tudat. 2002, szerkesztette: Vizi E., Szilveszter – Altrichter, Ferenc – Nyíri, Kristóf – Pléh, Csaba (BIP)
- A tudat forradalma. Grof, Stanislaw, László, Ervin és Russel, Peter beszélgetése (Új Paradigma, 1999)
- Az észleléstől a nyelvig. 2004, szerkesztette: Pléh, Csaba – Kampis, György – Csányi, Vilmos (Gondolat)
- Behe, Michael, 1996: Darwin's Black Box., Free Press (publisher)
- Berger, Peter L. – Luckmann, Thomas: A valóság társadalmi felépítése. Tudásszociológiai értekezés (Jószöveg Műhely Kiadó, 1998)
- Capra, Fritjof, 1996: The Web of Life: A New Scientific Understanding of Living Systems (New York: Anchor Books)
- Capra, Fritjof, 2004: The Hidden Connections (Anchor Books/Doubleday)
- Cousins, E. ed., 1985, World Spirituality: An Encyclopedic History of the Religious Quest, 1-25 vols, (Crossroad, New York)
- Dienes, István, 2008: Az élő hologram; a mindenség elméletének új megközelítése, egy új fizika alapjai (Stratégia Kutató Intézet, megjelenik: 2008)
- Frank, Szemjon L.: A társadalom szellemi alapjai (Kairosz, 2005)
- Green, Brian, 2003: The Elegant Universum (Norton, W.W. & Company)
- Green, Brian, 2004: The Fabric of the Cosmos (Knopf Publishing)
- Grof, Stanislaw, 2000: Psychology of the Future (State University of New York Press)

---

²⁴ i.m.

²⁵ Ilyen meggyőződés például: az egyesített filozófiai-teológiai modell, vagy az Isten fogalmát meghaladó-túllépő Abszolútum-felfogás, vagy a tudat- és tudásközpontú jövőkép.

-
- Hawking, Stephen W., 2003: *The Theory of Everything* (New Millennium Press); magyarul: S. W. Hawking: *A mindenség elmélete* (Kossuth, Budapest, 2005)
- Kaku, Michio, 1995: *Hyperspace* (Anchor Books)
- Kaku, Michio, 2004: *Parallel Worlds* (Hardcover)
- Kaku, Michio, 1998: *Visions* (Anchor Books)
- Kiss, Endre, 2005: *Magyarország és a globalizáció* (Kodolányi)
- Lewis, L. E., 2004: *Our superstring Universe* (iUniverse.com)
- Liptay, Lothar, 2005: *Az Abszolútum odisszeája a buddhizmusban* (Kalligram, Pozsony)
- Penrose, Roger – Shimony, Abney – Cartwright, Nancy – Hawking, Stephen, 1997: *The Large, the Small and the Human Mind*; magyarul: *A nagy, a kicsi és az emberi elme* (Akkord Kiadó, 2003)
- Penrose, Roger, 2006: *The Road to Reality: A Complete Guide to the Laws of the Universe*
- Philosophy of Mind, 2002, Chalmers, David J. (Oxford University Press)
- Pléh, Csaba, 1998: *Bevezetés a megismeréstudományba* (Typotex)
- Popper, Karl, 1998: *Test és elme* (Typotex, Budapest)
- Ratzsch, Del, 1999: *Science & Its Limits: The Natural Sciences in Christian Perspective* (Intervarsity Press); magyarul: *Del Ratzsch: Miből lesz a tudomány?* (Harmat, Budapest, 2002)
- Ricoeur, Paul – LaCocque, Andre, 1998: *Penser la Bible* (Éditions de Seuil); magyarul: *P. Ricoeur – A. LaCocque: Bibliai gondolkodás* (Európa, 2003)
- Sadar, Ziauddin: *Thomas Kuhn and the Science Wars* (Icon Books, Ltd.); magyarul: *Ziauddin Sadar: Thomas Kuhn és a tudomány-háborúk* (Alexandra, Pécs, 2003)
- Science and The Primacy of Consciousness*, editor: Richard L. Amoroso (Noetic Press)
- Szász, Ilma, 1997: *Az élő fény árnyéka* (Kőröspatak, Budapest)
- Schuon, Frithjof: *A vallások transzcendens egysége* (Kvintesszencia Kiadó, 2005)
- Varga, Csaba, 2004: *Új elmélethorizontok előtt* (Tertia, Budapest)
- Walsh, Roger (Foreword), Wilber, Ken, 2005: *A Sociable God: Toward a New Understanding of Religion* (Shambala)
- Whitehead, Alfred North, 1929: *Process and Reality* (Gifford lectures); magyarul: *Folyamat és valóság* (Typotex Kiadó, 2001)
- Wilber, Ken: *A Brief History of Everything* (Shambala); magyarul: *Ken Wilber: A Működő Szellem rövid története* (Európa, Budapest, 2003)
- Wilber, Ken: *A History of Everything* (Shambala, 2000)
- Wilson, Robert Anton: *Quantum Psychology* (1999); magyarul: *Kvantum pszichológia* (Mandalá-Véda, Budakeszi, 2002)
- Wolfram, Stephen: *A New Kind of Science* (Wolfram Media, Inc. 2002)
- World, Kenneth: *The Quantum World* (Harvard University Press, 2004)

Varga Csaba (1946) címzetes egyetemi docens, a Stratégiakutató Intézet Kht. elnöke, az INCO e-folyóirat főszerkesztője, az e-Világ folyóirat szerkesztőbizottságának elnöke, a Pannon Egyetem e-közigazgatási kutató és fejlesztő csoportjának társelnöke. Több külföldi tudáscsoport (Kreaprenör, Svédország, Noetic Advanced Studies Institute, USA, Német-Magyar Filozófiai Társaság) tagja.

Az ELTE BTK szociológia szakán végzett, társadalomelmélettel, metafizikával foglalkozik. A metafizika az összes (természet- és társadalom) tudomány, a világvallások és a művészetek közös filozófiája. Kamarás Istvánnal közösen írt kis magyar utópiájuk, a Reformvár negyedszázada komoly hatást gyakorolt az értelmiségre. Részt vett a magyar rendszerváltás előkészítésében, de kezdetől fogva kifogásolta, hogy Magyarország a kapitalista világmodell múltját választja jövőnek, miközben a globális világ már a tudásalapú korba lép.

A Stratégiakutató Intézet évente-kétszázötven évente világkonferenciát rendez Budapesten Egyesített elméletek címmel. Az

idén május 16–19-én lesz a konferencia a várban (részletes tájékoztatás: www.metaelmelet.hu). Angol nyelven a 2006-os világkonferencia előadásából összeállított könyv készült el.

A szerző fontosabb könyvei: Azon túl ott a tág világ (Bánlaky Pállal, Magvető, Gyorsuló idő, 1977), Reformvár (Kamarás Istvánnal, Magvető, JAK-füzetek, 1984), Dunatáji tudósítás, válogatott esszék (Gondolat, 1988), Magyarország eresz alatt, válogatott szociográfiák (Magvető, 1989), Hagyomány és stratégia (Kapu Könyvek, 1998), Vidékfejlesztés az információs korban, avagy a lokalitás esélye (Agroinform Kiadóház, 2000) A legutolsó utolsó esély (Kiss Endrével, Stratégiakutató Intézet, 2001). Új elmélethorizontok előtt (Tertia, 2004). Új demokrácia- és államelmélet (Ugrin Emesével, Századvég, 2007).

www.metaelmelet.hu
www.vargacsaba.hu
vargacsaba@vargacsaba.hu
csaba.varga@metaelmelet.hu
www.strategiakutato.hu

Napkút Kiadó Kft.
1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Telefon/fax: (1) 225-3474
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Felelős szerkesztő: Szondi György
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence